ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ | Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 23, 1909 | ԹԻՒ 4

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ
Ա. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ՀՄԲԱԳԻՐ
Ի. Մ. ԱԼԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Բողոքական յեղափոխութիւնը

Ո՞վ է Յիսուս Քրիստոս

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Մարդ մը որ տուաւ ինքզինք

ՅՕԴՈՒԱԾԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Մսուրին քով (ոտանաւոր) — Ա. Կ. ԿԻԼԻՊԷՆԿԵԱՆ

Հայ կեանքը — Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Տեղական ինքնավարութիւն — Բ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ

Ամերիկեան Աստուածաշունչի Ընկերութեան Արեւելքի գործակալութիւն — Մ. ՊՕԷՆ ԱԲՐԱՀԱՄ ՔՐԻՍԹՈՓՈՐ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վերին քննադատութեան պատմութիւնը — ՎԵՐ. ՏԱՅՍԸՆ ՀԷՅԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՓԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

﴿ اوه‌دار هفته‌لق غزته — درسعادتده بابل هاوسده ﴾

ԱՒԵՏԱԲԵՐ
ԵԱԲԱՔԱՔԵՐՔ
ՀԱՅԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ
(ԱՆԿԷԼԻԱՓՈՐՈՍ)
ՕՐԻՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ
Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալէն
Հ. Ս. Պարնըմ
Յ. Գ. Գրիգորեան
Պուլվար Հասւս, Ք֊թամպուլ
կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER
(ANGELIAPHOROS)
A WEEKLY PAPER
PUBLISHED IN
ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND GRECO-TURKISH
EDITORS H. M. ALLEN
H. S BARNUM
H. K. KRIKORIAN
Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

ՊԱՏՄԱՌՆԵՐ

Տարեկ. բաժնեգին 40 Դ.
Ամերիկայի համ. 2 Տոլ.
Անգլիոյ ,, 8 շիլին
Ուրիշ երկիրներու ,, 10 Ֆր.

Ձեռքէ՛ հատը 30 փարա

Մանուցման գիները չափաւոր

TERMS

An. Subscrip. . Ps. 40
U. S. A. $ 2
England Shils. 8
Other countries Frs. 10

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on application

Բաժանորդագրութիւններու, վճարումներու և հասցէի փոփոխման վերաբերեալ ամէն դրութիւններ ղրկուելու են առ Տր. Հ. Ս. Պարնըմ։

ԿԱՐԵԻՈ՞Ր

Նոր երգարանը, «Հոգեւոր երգարան եղանակներով,» պատրաստ է վաճառման համար։ Գինն է 15 դահ. (երեք քառորդ մէճիտ)։ Թղթատարով մէկ օրինակ ընդունիլ ուզողներ $2\frac{1}{2}$ դահ. աւելի պիտի ղրկեն թղթատարական ծախքի համար։

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

Այս տարի գործակալներու 15 առ հարիւր զեղչ պիտի տրուի, երբ մէկ հասցէի ղրկուած թերթերու բաժանորդագինի դումարը 200 դահ. ըլլայ։ Եթէ վճարման պատասխանատուութիւնն առանձնող գործակալ մը ապագրուած թերթերը զատ զատ հասցէի ղրկուին, 10 առ հարիւր զեղչ պիտի տրուի, երբ թերթերուն բաժանորդագինի դումարը 200 դահ.ի հասնի։ Երբ մէկ հասցէի ղրկուած թերթերու արժողութիւնը 500 դահ. ըլլայ, ձրի թերթ մը պիտի տրուի զեղչէն զատ։

ԱՒԵՏԱՓԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 23, 1909 ԹԻՒ 4

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Մ. ԱԼԷՆ, Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, Ց. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ
Զուիցերիոյ և Գերմանիոյ Հռոմէ ապաշտօնական
Հ. Մ. Ա.

ԱՐԴ ինկատ պիտի առնենք թէ Եւրոպական քաղ-
նի մը երկիրներ ի՛նչպէս խզեցին այն կա-
պերը, որոնցմով Հռոմի կապուած էին։ Ազգային
այդ ապստամբութիւնները կը նշանակէին թէ ի-
րաքանչիւր երկրի քաղաքային իշխանութիւնը այն
ոյն իրաւունքները կը պահանջէր, զորոնք մին-
չեւ ցարդ Պապը պահանջած էր իբրեւ գլուխ եկեղե-
ական պետութեան։ Այսինքն կը պահանջէին որ
ղերականները ազատութեան հպատակին, կը պնդէ-
ն նաեւ թէ իրենց կը պատկանի ամուսնական և
ատակային վճիռներ արձակել և նոյն իսկ զուտ
րօնական և վարդապետական գործերու վրայ վերին
հսկողութիւն կատարել։ Պապին պահանջումները
ներժուեցան և անոր ազդային գործերու միջամը-
ութիւնը գօրեղ գայրոյթ յառաջ բերաւ։ Պարզ է
ւրեմն թէ, թէեւ կրօնական չարժառիթները ան-
ատած մեծ գեր խաղացին, բայց քաղաքական
պատճառները աւելի գօրաւոր եղան Հռոմի նուի-
ապետական բռնակալութիւնը ապազդելու համար։
Ազգային անկախ կեանքի բաղձանք կար գրեթէ ա-
ՓԷն տեղ, և անոր իրագործումը կրցաւ դոհացում
ալ ազգայնականին և կրօնական նախանձաւորին։
Յարձակ թէ ազգային այս ահագին խլրտումները
պարտէին բռնել Հռոմի աչքը, որպէս զի տեսնէր
ր գրութեան վտանգները։ Սակայն Վատիկանի
ետ Ցրանսայի վերջին ընդհարումը ԺԹ դարու
անցքերուն մեծագոյն չափով կրկնումը չէ՞ր միթէ ի
ղարու մէջ։ Երբ կաթոլիկ եկեղեցին բարեպաշտու-
թեան, կեանքի մաքրութեան, կրթութեան և բա-
րեսիրական ձեռնարկներու չատագով կը կանգնի,
ոչ մէկ բարի հրեատասեայ կ'ուզէ անոր ազդեցու-
թիւնը տկարացած տեսնել։ Բայց քաղաքական կամ
քաղաքային ոեւէ տեսակ դերիշխանութեան յա-
ւակնութենէ պէտք է հրաժարիլ։ Հին քաղաքա-
կրթութեան մնացորդն է այդ, և հետզհետէ կ'անց-
նի։ Կրօնական, կրթական և ընկերային զանազան
ազդեցութիւններ կրնան ղարկ և ուղղութիւն տալ
ազգային կեանքին։ Բայց վա՛յ այն դրութեան, ի՛նչ
ալ ըլլայ իր բնութիւնը, որ ազգի մը կեանքին
բնական ճոռոմը խափանելու կամ յապաղելու կը
ծառայէ։

Շահեկան է դիտել թէ ազգերը որոնք վերջնա-
պէս յաջողեցան զատուիլ Հռոմէ՝ Տեւտոնեան ծա-
գում ունին— Գերմանիա Զուիցերիա, Տանիմարքա,
Շուէտ, Հոլանտա, Անգղիա և Սկովտիա, իսկ Հռո-
մայ հաւատարիմ մնացողները՝ Հռոմէական — Ի-
տալիա, Ցրանսա և Սպանիա։ Այս կը բացատրուի
մասամբ ցեղի և լեզուի բնական իմամութիւններով,
մասամբ ալ օրուան քաղաքական պայմաններով։
Զուիցերիա իրարմէ բոլորովին անկախ չրջանակ-
ներու բաժնուեցաւ։ Չկար կեդրոնական կառավա-
րութիւն. որոշ թերութիւն մ'է այս։ Բայց կար
սա առաւելութիւնը որ իւրաքանչիւր չրջանակի
իշխանութիւնը ժողովրդին ձեռքն էր։ Ինքնիշխան
էին անոնք։ Օրուան վարիչ ոգին եղաւ Ուլրիկ Զու-
ինկլի։ Սա կրթուած էր Պալի, Պերնի և Վիէննայի
մէջ և եռանդուն աչակերտ էր նոր ուսումնարուն-
իր առաքինանը առանալէ ետեւ եկեղեցական եղաւ։

Զուիցերացի զօրաց հետ երկու անգամ Իտա-

լիա ղրկուեցաւ և Մարիակնօի մէջ անոնց պարտութիւնը տեսնելէ ետեւ վերադարձաւ՝ ուրիշ ազգերու պատերազմները մղելու համար զօրք վարձելու դրութեան դէմ ատելութեամբ վառուած։ Ցուրիխի մէջ հաստատուեցաւ և սկսաւ քարոզել ներողութիւններուն դէմ, կղերականներու ամբիւրութեան դէմ և ամէն այլ բաներու դէմ զորոնք Նոր Կտակարանին ուսուցման հակառակ կը կարծէր։ Ցուրիխի չրջանակը անոր ազդեցութեան տակ Թօթթափեց Քոնսթանցայի եպիսկոպոսին լուծը և ինք ստանձնեց եկեղեցական վերին հսկողութիւնը։ Մայրենի լեզուի կիրառումը արտօնուեցաւ եկեղեցական պաշտամունքի մէջ, սուրբ նչխարները այրուեցան և Սբ. Յորհուրդներուն մատակարարութիւնը փոփոխութիւններու ենթարկուեցաւ։ Այսպէս Ցուրիխ ապստամբեցաւ Հռոմէ 1524ին։ Քիչ յետոյ անոր հետեւեցաւ Պէրն, բայց «Անտառային Շրջանակները» կաթոլիկ մնացին։ Ցարաճուն բաժանումներուն հետեւանքով քաղաքային պատերազմ ծագեցաւ և 15ին վերջացաւ Քափէլի հաշտութեամբ, երբ որոշուեցաւ որ իւրաքանչիւր չրջանակ ազատ ըլլայ եկեղեցական բաներու մէջ։ Զուինկլ քաղաքային պատերազմին զոհերէն մին հաղաւ։ Ճշմարիտ հայրենասէր էր ինք և կ՚ուզէր միացած տեսնել Զուիցերիան ազգը։ Կրօնական և քաղաքական բարենորոգումները զորոնք առաջարկեց՝ տակաւին կը գործադրուին։ Իսկ չընդունեցաւ Լուտերի Օգոստինեան ծայրայեղ դաղափարները և ժամանակի ընթացքին մէջ բախում ունեցաւ անոր հետ։ Լուտեր որ բուռն աղատական էր՝ իրական ներկայութեան վարդապետութիւնը գտաւ «Այս է իմ մարմինս» խօսքին մէջ, և այդ մասին դրեթէ համամիտ էր կաթոլիկներուն։ Սակայն Զուինկլ ազատ տեսութիւններ ունէր։ Զուինկլի հետ հրապարակային այս վէճին մէջ Լուտերի կողմէ ցոյց տրուած անխորոզութիւնը և մոլեռանդութիւնը ցաւալի տպաւորութիւն կը գործեն բոլոր անոնց վրայ որոնք մեծ բարեկարգիչին վրայ կը հիանան անոր հզօր նկարագրին ազնիւ յատկութիւններուն համար։

Գերմանիա. Տեսանք արդէն թէ Վորմսի մէջ կարոզոս եղի և Պապական կուսակցութեան ընթացքին հետեւանքը ապստամբութիւն մը եղաւ, որու զոհ գացին 100,000 հոգի։ Արդ պիտի տեսնենք թէ այդ նոյն ընթացքը ինչպէս երկու թշնամի բանակի բաժնեց զԳերմանիա, Երեսնամեայ Պատերազմին արհաւիրքներուն մէջ զլորեց զայն և իբր երեք դար ուշացուց զիւղացիներու աղատագրութիւնը։ Ապրիլի 1526ի աւանդաժողովէն ետքը իւրաքանչիւր տէրութիւն ազատ թողուեցաւ իր ընթացքին մէջ։ Լուտերի կողմնակից իշխանները իսկոյն բարեկարգութեան ձեռնարկեցին։ Վանքերը կա՛մ բարեկարգուեցան, կա՛մ ջնջուեցան, և անոնց եկամուտները կրթական և բարեսիրական նպատակներու յատկացուեցան։ Կուսակրօններ և միանձնուհիներ արտօնուեցան ամուսնանալ։ Գերմաներէն գործածուեցաւ կրօնական պաշտամունքի մէկ մասին մէջ։ Քաղաքային նոր իշխանութեան ներքեւ ազգային եկեղեցիներ կազմուեցան Լուտերական վարդապետութեան վրայ հիմնուած։ Միեւնոյն ժամանակ կայսրը կարգադրեց Պապին հետ իր վէճը և կաթոլիկները յաջողեցան 1529ին Սփայըրի երկրորդ աւագաժողովը դումարել, ուր վճիռ մը արձակուեցաւ Վորմսի հրովարտակը վերահաստատող և մինչեւ կանոնաւոր ժողովի մը դումարումը ապագայ ամէն բարենորոգում արգելող։ Լուտերական իշխանները բողոքեցին այս վճռին դէմ, և այդ պատճառով Բողոքական յորջորջուեցան։ Ամէն այն ուսանողներ որոնք կը չահագրգռուին Պատմութեան մէջ այնքան կարեւոր դեր խաղացող այս անունէն՝ լաւ միտք պահելու են այս կէտը։ Անտարակոյս քաղաքային պատերազմ պիտի ծագէր, բայց ասոր արգելք եղաւ Վիէննա քաղաքը պաշարող Թուրքերուն յառաջխաղացութիւնը դէպ արեւմուտք։

Կարդաց ե այս միջոցին իր իշխանութեան գագաթնակէտն հասած էր։ Ցաղթած էր Ֆրանսայի և Պապին։ Իտալիոյ մեծաւոր պսակուած էր և Թուրքերը ետ մղած էր։ Իր յաղթանակներուն ցանկը ամբողջացնելու համար պարտէր արմատախիլ ընել Լուտերեան հերետիկոսութիւնը։ Անճամբ Ակսպուրկ եկաւ 1530ին, որպէս զի իր ներկայութեամբ ապահովէր Վորմսի հրովարտակին գործադրութիւնը։ Ամէն ջանք ի գործ դրուեցաւ Բողոքական իշխաններն ստիպելու համար որ տեղի տան, բայց տեղի չտուին անոնք։ Լուտեր և Մելանկտոն որոնք մօտ էին՝ գրի առին Լուտերական վարդապետութիւնները, որոնք յայտնուեցան «Ակսպուրկեան Դաւանութիւն» վերջապէս կայսրը քանի մը ամիս պայմանաժամ չնորհեց անոնց, որպէս զի մտածեն թէ պիտի համակերպի՛ն հրովարտակին։ Եթէ ընդդիմանային, Լուտերական հերետիկոսութիւնը պիտի չախչախուէր կայսերական զօրութեամբ։ Իշխանները խոկոյն Շմալքալտի Դաշնակցութիւնը կազմեցին վոխադարձ պաշտպանութեան համար։ Լուտեր քաղաքային իշխանութեան ընդդիմանալու այս ձեռնարկին դէմ բողոքեց, բայց ի զուր։ Երկրորդ անգամ մօտալուտ ա-

բեւցաւ քաղաքային պատերազմ մը, բայց զարմանալի է որ անոր առջեւն առնուեցաւ այն նոյն պատճառով որով առաջ յետաձգուած էր քաղաքային կռիւը, այն է՝ Թուրքերուն ուրիշ մէկ արշաւանքով։

Այս յապաղման միջոցին Մելանկտոն Ջանաց փաստերով և համոզիչ խօսքերով հաշտութիւն գոյացնել Բողոքական և Կաթոլիկ աստուածաբանները մէջեւ։ Բաթիզպոնի ժողովին մէջ քիչ մնաց պիտի հաշտուէին անոնք, բայց վիճը չափէն աւելի լայն ու խոր էր։ Միեւնոյն ժամանակ Նահանգ Նահանգի եռեւէ Բողոքականներուն կը յարէր և քաղաքային պատերազմի վտանգը կ'աւելնար։ Լութերի մահը 1546ին այդ աղէտին սկզբնաւորութեան նշանն եղաւ։ Կայսրը և Կաթոլիկ իշխանները, Սպանիացի զինուորներ գործածելով, միաբանութեամբ աշխատեցան հնազանդութեան բննադատել Շմալքալտի Դաշնակիցները։ Ցաղթեցին Լութերականութեան առաջնորդներուն և ձեռնարկեցին սրով ստիպել Գերմանիան, որ վերըստին Կաթոլիկ հաւատքին դառնայ։ Կարծես թէ հիմա իր ճշմարիտ գոյնով երեւցաւ իրրեւ Սպանիոյ աշխարհակալ և Գերմանիոյ մասնիչ։ Գերման ամենասիրելի երկու իշխանները, Սաքսոնիոյ Ցրէտերիկ և Հէսի Փիլիպպոս, մահուան դատապարտուեցան, բանտարկուեցան և չարաչար խոշտանգուեցան։ Գերմանիա գրեթէ Սպանիական նահանգի մը վերածուեցաւ։ Այս ընթացքը քանի մը տարի տեւելով բաւ եղաւ ապստամբութիւն յառաջ բերելու։ Իշխանները Ցրանսայի հետ դաշնակցեցան, և ահա յանկարծական կարծես Եի պարտութիւնը, փախուստը և հրաժարումը ու վերջապէս վանքի մը մէջ մեկուսացումը։ Մեռաւ ան 1558ին յանելով որ իր կեանքին չարիքներուն առջեւը չկըրցաւ առնել Լութեր հերետիկոսը ժամանակին սպանելով։ Պայքարը վերջ գտաւ Ալեքսանդրիի հաշտութեամբ (1555), որով օրինապէս ճանչցուեցաւ Բողոքականութիւնը, բայց իրապէս իշխաններուն միայն եղաւ կրօնական թողտուութիւն որոնք այդ կերպով յաջողեցան իրենց կրօնքն ընդունիլ տալ իրենց հպատակներուն։ Այս կռիւը հաշտութենէն յառաջ եկաւ Գերմանիոյ պատմութեան ամենէն սոսկալի դրուագը, Երեսնամեայ Պատերազմը, որ ըստ ոմանց վիճացուց երկրին բնակչութեան կէսը, չնչեց անոր քաղաքացիներուն քաղաքական ազատութեան բոլոր հետքերը և 200 տարի ետ դերութեան մէջ հաստատեց գիւղացիները։ Այս յօդուածները ուշադրութեամբ կարդացողները դիւրաւ պիտի ընդունին թէ Գերմանիոյ այս նոր պատուհասը Բարեկարգութեան կողմէ չեկաւ, այլ անոր հակառակորդներէն։

Հռոմէ Անդղիոյ բաժանումը բոլոր միւսներուն բաժանումէն տարբեր է։ Զարմանալի է որ պատճառը բոլորովին քաղաքական է և նախ կրօնական չարժումի տեղի չունեցաւ, ինչպէս եղած է ուրիշ երկիրներու մէջ։ Բարեկարգութեան այդ չարժումը եղաւ իր ժամանակին, բայց Հռոմէ բաժնուելէ երկար ժամանակ յետոյ։

Ցաջորդ յօդուածով պիտի սկսինք Հէնրի Ըի դժբախտ ամուսնութեան և անոր կարեւոր հետեւանքներուն պատմութիւնը։

ՈՎ Է ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ

Ց. Գ. Գ.

Ա.

Ասկ, զՅիսուս Քրիստոս ուսումնասիրենք իբրեւ պատմական անձ մը։ Անոր նկատմամբ ծանօթութեան մեր աղբիւրներն են անոր հետեւողներէն գրուած համառօտ չորս կենսագրութիւնները (Աւետարանները), գործեալ առաջին դարուն մէջ, անոր հետեւողներէն, մասնագիրներէ, ոմանց թողած գրութիւնները (Թուղթերը)։ Թէ յիշեալ չորս կենսագրութիւնները, այսինքն Աւետարանները, Յիսուսի կեանքին ստոյգ արձանագրութիւնն են, ընդհանրութենէն ընդունուած ճշմարտութիւն է։ Թէեւ կը գտնուին մարդիկ որոնք տարբեր տարբեր դաղափարներ ունին անոնց մէջ յիշուած ինչ ինչ դէպքերու նշանակութեան և մեկնութեան մասին, և սակայն այլևս անկարելի է տարակուսիլ թէ Յիսուսի նկատմամբ հիմնովին արժանահաւատ և պատմական տեղեկութիւն արձուած է անոնց մէջ, ի մասնաւորի առաջին երեք Աւետարաններուն մէջ։ Եւ ամէն դաստակարգի քննադատներէ և ուսումնասիրողներէ ընդունուած է նաև թէ առաջին դարուն մէջ Յիսուսի հետեւողներէն Պետրոսի, Պօղոսի, Յովհաննէսի, Ղուկաս և ուրիշներու իրենց Թուղթերուն և գործածոց մէջ Յիսուսի նկատմամբ յայտնած դաղափարները այն դաղափարներն են զորոնք անոնք և առ հասարակ առաջին դարու Քրիստոնեաները անկեղծօրէն կը տածէին և կը քարոզէին։ Այս ուրեմն հարկ է համարիլ թէ ճշմարիտ են այն տեղեկութիւնները զորոնք յիշեալ աղբիւրներէն կ'ընդունինք Քրիստոսի նկատմամբ։ Արդ, անոնցմէ ինչ կը սորվինք Քրիստոսի նկատմամբ։

Այս դրուածներուն մէջ Յիսուսի արտաքին կերպարանքին վրայով տեղեկութիւն արուած չէ։ կը հասկնանք թէ ոչ միայն չէր գտնուեր անոր

մէջ ունէ հիւանդութիւն, այլ ինք բազմաթիւ հիւանդներու առողջութիւն չնորհեց. թէ՝ թէև յատուկ դպրոցի մը մէջ և կամ մեծ ուսուցչի մը վարչութեան ներքև սորված չէ ժամանակին գիտութիւնները ու փիլիսոփայութիւնը, և սակայն սորված էր կարդալ, գրել, և կարդացած էր իր աղգին հռչակաւորագոյն գիրքը, Աստուածաշունչ Մատեանը։ Իմացութեամբ և զգացողութեամբ հաւասարակշիռ էր, պերճախօս էր և իր խօսքերով մեծ ժողովուրդներ կը քաշէր և յինքն կը յանկուցանէր։ Մինչև երեսներորդ տարիքը իբրև դրացաւոր՝ անկեան կեանք անցուց, բայց երեսներորդ տարիքէն ետև ապրած երկու երեք տարիներու մէջոցին թէ՛ իր կեանքով, թէ՛ իր վարդապետութիւններով, թէ՛ իր ժամանակակիցներուն և թէ՛ բոլոր աշխարհի պատմութեան վրայ մնայուն և մեծ ազդեցութիւն թողած է։ Այս գործօն տարիներու միջոցին անոր կեանքին մէջ ուշադրաւ տարբերը հետևեալներն են.

1. Անոր կեանքին նպատակն էր ծառայութիւն մատուցանել մարդոց կատարելագործման։ Այս նպատակաւ ուզելով քարոզել և խրատներու միջոցաւ ուսուցանել այս բանը, իր ժամանակին մեծ մասը անցուց յարաբերութեամբ հասարակ ժողովրդին հետ, որոնք այսօրինակ բարեկարգութեան կարօտ էին։

2. Անոր բարոյականն ու նկարագիրը կատարեալ էին, ուստի չարժաւորները մաքուր էին, բարոյական վճիռները ողջամիտ և հաւասարակշիռ և վարքը միևնոյն ժամանակ թէ՛ արդար թէ՛ քաղցր։ Մանաւորապէս ուսուցած ճշմարտութիւնները իր կեանքին մէջ ի գործ դրուած և ցուցուած են։ Անոր բարոյական կեանքին մէջ ոչ մէկ արատոց և ծիծաղաշարժ բան կար։ Այդ կեանքը միշտ աոլիթ եղած էր իր բարեկամներուն զմայլման և աքանչացման, և այն աստիճան մաքուր և բարձր էր որ թշնամիները ոչինչ կարող էին ըսել անոր անձին դէմ։

3. Բացայայտ էր թէ անոր ներքին կեանքին մէջ հանդարտութիւն և ներդաշնակութիւն կար, և այդ վիճակը արտաքին պարագաներէ և փոփոխութիւններէ չէր ներդործուեր։ Մինչև իսկ, դիտնալով հանդերձ թէ թշնամիները զինք սպաննել կը խորհին, առանց վարանելու չարունակեց իր դործը, և իր խաչելութեան ժամանակ խաչին վրայ կեանքին մինչև վերջին վայրկեանը այն նոյն հանդարտութիւնն ու անդորրութիւնը և այն ներդամիտ ոգին և զգացումը ցուցուց։

4. Հանդէպ ուրիշ մարդոց անձնուրաց սէր կը տածէր, և միշտ այդ սիրով կը ծառայէր ամէնուն։

5. Բարոյական կեանքին իբրև հիմ կը ճանչնայ Աստուծոյ հետ ներքին և ճշմարիտ առնչութիւնը, և այս պատճառաւ միշտ Աստուծոյ հետ սերտ առնչութեան մէջ կը դանուէր։

Դալով Յիսուսի վարդապետութիւններուն, զանոնք կրնանք սա չորս կարգերուն բաժնել.

1. Վարքի բարքի համար տրուած բարոյական կանոններ։ Թէև ասոնց մէջ մերթ կը դանուին նաև այն ժամանակուան լեզուին, բացատրութեան ոճին և մտածութեան եղանակին համաձայն ասացուածներ, և սակայն անոնք մարդկային սիրտին թէ՛ իբրև անհատներու, թէ՛ իբրև ընկերութեան բարոյական կեանքին և իւրաքանչիւր ճիւղի ազդեցութիւն ընող, և այդ կեանքը բարձրացնող և բարոյականութեան համար ապահովագոյն սկզբունք և չարժաւորի դնող կանոններ են։

2. Մարդուն նկատմամբ վարդապետութիւններ։ Յիսուս մարդոց ցուցուց անոնց ճշմարիտ էութիւնը, ընչութիւնը և դիրքը։ Իր թէ՛ ուղղակի խօսած խօսքերով, թէ՛ առակներով և թէ՛ մարդոց հանդէպ գործած արարքներով մարդոց սորվեցուց Աստուած։ Եւ այս եղած է մարդուս նկատմամբ տուած գաղափարը. Մարդ իբրև անհատ՝ որդի է Աստուծոյ, և ուստի Աստուծոյ սիրոյն առարկայ, և թէ՛ անհատին թէ՛ մարդկային ընկերութեան կեանքը կախեալ է անոր Աստուծոյ թագաւորութեան հետ առնչութենէն, և մարդուս կատարելագործումը՝ անոր բարոյական կեանքէն և Աստուծոյ հետ յարաբերութեան կատարեալ ըլլալէն։

3. Աստուծոյ նկատմամբ վարդապետութիւնը։ Ինչպէս որ Յիսուսի կեանքին մէջ Աստուած կարևորագոյն դիրք մը բռնած է, նմանապէս անոր վարդապետութեան մէջ Աստուած կարևորագոյն դիրք մը կը դրաւէ։ Որովհետև Աստուած մարդուն երկնաւոր Հայրն է, ուստի կը սիրէ զայն, և զանիկա կատարեալ ընելու համար և անոր հետ կենսական և ճշմարիտ առնչութեան մէջ մտնելու դիտմամբ ինքզինք անոր կը յայտնէ, և անձամբ անոր օժանդակելու համար յերկնից յերկիր խոնարհած է։ Որովհետև Աստուած Հոդի է, և մարդ հոդի ունեցող դոյակ է, Աստուծոյ հետ մարդուս առնչութիւնը հոդւով և ճշմարտութեամբ պարտի ըլլալ։ Ուրեմն կրօնքը ոչ թէ կազմակերպութիւն այլ՝ կեանք է։ Կրօնքն է մարդուս զինք սիրող Աստուածը սիրելը։

4. Փրկութեան ճամբուն վերաբերեալ վարդապետութիւնը։ Յիսուս բուսական չհամարեցաւ ուսուցանել միայն թէ կրօնքը մարդուս և Աստու-

ծոյ մէջտեղ կենսական յարաբերութիւնն է, այլ նաեւ ճամբաները ցուցուց թէ այդ յարաբերութիւնը ի՛նչպէս գործնական կերպով կը հաստատուի։ Մարդ, երբէ՛ մինչեւ իսկ տեսնէ թէ պէտք է Աստուծոյ հետ յարաբերութիւն ունենալ եւ ճանչնալ անոր յարգը, այս յարաբերութիւնը իրագործելու մէջ մեծ դժուարութիւններու կը բախի։ Այս դժուարութիւններէն մէկն է մեղքի խնդիրը։ Մարդ ինքզինք Աստուծոյ հետ յարաբերութեան անարժան կը տեսնէ։ Ուրիշ դժուարութիւն մը մեղքին մարդկային կամքին մէջ դոյացուցած դերութիւնն է։ Մարդ կ'ուզէ Աստուծոյ ծառայել, բայց ներքին արգելք մը եւ դժուարութիւն մը կը զգայ։ Ուրիշ մէկ դժուարութիւնն է Աստուծոյ կամքին նկատմամբ անոր տգիտութիւնը եւ վարանումը։ Աստուծոյ հետ յարաբերութիւնը ոչ թէ մէկ այլ երկու կողմերէն պարտի ըլլալ։ Մարդ պարտի գիտնալ Աստուծոյ կամքը եւ իրեն նկատմամբ անոր դաղափարականը։ Ահա Յիսուսի վարդապետութիւններուն մեծ մասը այս խնդիրներուն կը պատկանի։ Անիկա մարդուն կը ցուցնէ փրկութեան ճամբան, այսինքն հոգւոյ փրկութեան բնութիւնը եւ պայմանները։ Յիսուսի խօսքերուն նայելով Աստուծոյ հետ մարդուն յարաբերութիւնը կարելի է ոչ թէ մարդուն կողմէ ըլլալու ձեռնարկով մը, ճգնութով մը, այլ նախ Աստուծոյ գործելովը։ Նախ Աստուած կը ներկայանի, յերկիր կը խոնարհի մարդը վերստեղծելու համար։ Այս ներկայութիւնը կ'ենթադրէ սէր, անձնանուիրութիւն եւ կամ վիշտ։ Մարդուս մեղքով թշուառացած իր վիճակը զգալէն առաջ Աստուած կը տեսնէ այդ վիճակը եւ կը դթայ, կ'ողորմի, եւ զանիկա այս վիճակէն ազատելու կերպեր կը մտօրինէ։ Յիսուս ասիկա սորվեցնելով հասկցնել ուզեց մարդոց թէ, «Դուք, երբ Աստուծոյ դիմելու վրայ կը խորհիք, մի մտածէք թէ անարժան էք։ Աստուած քանի որ ձեր այս վիճակը գիտնալով ներող սրտով մը կը խոնարհի ձեզի, այս բանը արգելք չէ Աստուծոյ հետ ձեր յարաբերութեան։ Աստուած այդ անարժան վիճակը բառնալու համար եկած է ձեզի։» Այս կերպով Յիսուս միւս հարցումին ալ պատասխանած է։ Այսինքն երբէ մարդ մեղքի պատճառաւ իրեն մէջ կամքի տկարութիւն կը զգայ, Աստուծոյ յերկիր խոնարհիլը կ'ենթադրէ թէ անիկա այս բանին մէջ ալ պիտի օգնէ մարդուն։

Բայց Աստուած ի՞նչ կը պահանջէ մարդէն։ Ի՞նչ է անոր կամքը եւ դաղափարականը մարդուն նկատմամբ։ Այս խնդրին Յիսուսի տուած պատասխանը անոր վարդապետութեան ամենակարեւոր եւ ամենահաւատական մասն է։ Յիսուս կ'ըսէ, «Մարդուն համար Աստուծոյ գաղափարականը այն է որ մարդ Աստուծոյ որդին ըլլայ, եւ այս որդիութիւնը կ'երեւի ի մարդուն մէջ Աստուծոյ բնակելովը։ Ըղր օրինակ, ես։» Այս պատասխանին ամենէն զարմանալի մասն է վերջինը։ Մարդուն Աստուծոյ որդի ըլլալը մեծ նշանակութիւն ունի։ Մարդուն Աստուծոյ հետ առնչութեան մէջ դտնուիլը ևս կարեւորագոյն ճշմարտութիւն մըն է։ Եւ ասոնք փիլիսոփայութեան եւ կրօնային աշխարհի բոլորովին անծանօթ բաներ չեն։ Այսու ամենայնիւ ասոնց Յիսուսէ առաջ մարդոց ծանօթ ըլլալը չկորցուր այդ ճշմարտութիւններուն արժէքը։ Ասոնք ամենամեծ ճշմարտութիւններ են, զորոնք մարդկային միտքը կարող ըլլայ մտածել։ Ահա Յիսուս հիմնական սոյն ճշմարտութիւնները չնչեց։ Բայց այս մասին Յիսուսի տեսած կարեւորագոյն գործը կը կայանայ այս ճշմարտութիւններուն, այսինքն մարդոց Աստուծոյ որդիներ ըլլալուն եւ Աստուծոյ հետ յարաբերութեան մէջ դտնուելուն, մեծ օրինակ մը տալուէն հանդերձ, յայտարարելուն մէջ թէ այս վիճակին արժանանալու բանալին բուն իսկ իր մէջ կը դտնուի։ Եւ հոս կարեւոր հարցումը սա է. Յիսուսի այս յայտարարութիւնը բանաւո՞ր է, եւ Յիսուս կարող եղա՞ծ է զայս ապացուցանել։ Աստուծոյ հետ Յիսուսի կենսական առնչութեան մէջ դտնուիլը, եւ իբրեւ արդիւնք այս առնչութեան՝ անոր հետ Հօր եւ Որդւոյ յարաբերութեան մէջ գըտնուիլը անոր կենսագրութիւնը խնամով ուսումնասիրող ամէն մարդու ծանօթ է։ Յիսուս, որդի ըսելով, կը հասկնար ոչ թէ մէկուն մեծ անձնանուրութեան մը հետ հետուէն հետու սերոյ առնչութեան մէջ դտնուիլը միայն, այլ կը հասկնար թէ իրեն այս աւուր կեանքին մէջ Աստուած այդ կեանքին ներկայ եւ առնչակից մէկ պատճառն է, եւ թէ այս առնչութեան հիմն է սէր։ Կը զգար թէ Աստուծոյ ներկայութիւնը անոր ներքին գիտակցութեան մէկ մասը, եւ նոյն իսկ հիմը կը կազմէ։ Ուրիւն ինչպէս որ Աստուած անոր մէջ կ'ապրէր, անալ Աստուծոյ մէջ կ'ապրէր։ Եւ իր անձնական կեանքը այս փոխադարձաբար ապրելուն հետեւանքն էր։ Ձիք տարակոյս թէ Յիսուս ինքն սոյն զգայմամբ կ'ապրէր։ Եթէ միայն նայինք առաջին երեք Աւետարաններուն, կը տեսնենք թէ այս է իրողութիւնը։ Իսկ Յովհաննու Աւետարանը լի է այս գաղափարին պարզ նկարագրութեամբ եւ հաստատութեամբ։ Եւ ասիկա կ'ենթադրէ թէ, ըստ Յիսուսի գաղափարին, մարդուն մէջ, զէթ իր ներսը դըտնուած մարդկութեան մէջ, Աստուածանման սաղմ մը կայ, եւ Աստուծոյ մէջ կայ մարդուս մէջ ապրելու կարողութիւն։

Յիսուս յայտարարեց թէ այս վիճակը միայն իրեն մէջ սահմանափակուած չէ, այլ թէ բոլոր մարդիկ պարտին Աստուծոյ որդիները ըլլալ։ Եւ Յիսուս իր այս վարդապետութեամբ միևնոյն բանը մարդոց համար ալ ըսած եղաւ։ Այսինքն, ամէն մարդու մէջ Աստուածանման տարր մը կայ, և հնար է որ Աստուած ապրի իւրաքանչիւր մարդու մէջ։ Իսկ ասիկա կը նշանակէ թէ մարդ բնական էակ է և Աստուած տիեզերքին մէջ ընակաւորապէս ներկայ է։ Այսինքն մարդ այնպիսի էակ մըն է որ, զԱստուած և յաւիտենական ճշմարտութիւնները հասկնալու կարող է և այդ յաւիտենական ճշմարտութիւններուն համաձայն ապրելու ատակ, և թէ թէպէտ Աստուած անձնաւոր էակ է, բայց այսօր համօրէն արարածոց գործոն սկզբունքը և կեանքն է։

Այս գաղափարներուն երկուքն ալ բանաւոր են, և ամէնէն մեծ մարդիկ իրենց ամէնէն բարձր ուսումնասիրութիւններուն մէջ այսպէս մոռածած են։ Միևնոյն ժամանակ սա ևս ճշմարիտ է թէ ոբոլհետև ոչ ոք այս սկզբունքին համաձայն կեանքով ապրած է, այս վիճակը, այսինքն Աստուածային եղող մարդուն մարդկային եղող Աստուծոյ հետ միացեալ կեանքը, երևակայութեան մէջ մնացած բան մը միայն եղած էր։ Յիսուս յայտարարած և վկայած է թէ ինք ապրած է այս կեանքը։ Կը տեսնենք թէ անոր մէջ Աստուած մարդուս խոնարհած է և մարդ Աստուծոյ բարձրացած է։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՆՈՐ ՊԱՏՈՒԻՐԸ(*)։ «Նոր պատուիրան մը կու տամ ձեզի որ մէկզմէկ սիրէք, ինչպէս ես ձեզ սիրեցի որ դուք ալ մէկզմէկ սիրէք» (Յովհ. ԺԳ. 34)։ Այս խօսքերն ուղիղ ազդեցիկ կ'ըլլան երբ յիշենք թէ մահամերձ վիճակի մէջ ըսուած են։ Մեր Փրկիչը սէր բառին նոր նշանակութիւն մը տուաւ, այսինքն նոր զգացումով մը խօսեցաւ, նոր բառ մը ընելով զայն։ Սէր բառը մարդկային առումով չյայտներ այն իմաստը զոր Յիսուս կ'ուզէր յայտնել։ Մարգասիրութիւն և բարեսիրութիւն, Քրիստոնէական սիրոյն մօտ են։ Սակայն ամէնէն զօրաւոր նշանակութիւնը այն առեն կը հասկնանք, երբ յիշենք թէ ինչ բարձր սէր էր զոր Յիսուս իր մահուամբ յայտնեց, ուր անձը կը մեռնի ուրիշն ապրեցնելու համար։ Արդ նկատենք նախ այս բառին նորութիւնը. «Որ դուք ալ մէկզմէկ սիրէք.» երկրորդ անոր չափը, «Ինչպէս ես ձեզ սիրեցի։» 1. Նորութիւնը հոն էր մանաւանդ որ առաքեալը դասին քարոզեցին, ոչ միայն իբր պարտականութիւն այլ ներքին զօրաւոր սէրէ մը մղեալ։ «Քրիստոսի սէրը մեզ կը ստիպէ։» Այդ նոր հոգին էր որ աշխարհը կերպարանափոխեց։ Առաքեալներէն առաջ աշխարհի մարդիկ չատ հեռուներ ճամբորդած էին։ Բնագէտներ, պատմիչներ, փիլիսոփաներ, ամէնն ալ իրենց յատուկ նպատակն յայտնելու ետևէ էին։ Պօղոսի ճամբորդութիւնը ոչ թէ ուէ անձնական, փառասիրական և կամ չահախնդրական նպատակով էր, այլ սէր հաղորդելու, անկեալ մարդկութեան կեանք տալու, այլոց իր իսկ կեանքը զոհելով։ Աշխարհի պատմութեան մէջ բոլորովին նոր բան մ'էր, մարդոց սիրտերը երկնային կրակով մը վառեցան սիրաւառ, և այդ սիրոյ հուրն արծարծուիլ և տարածուիլ սկսաւ առանց կանգ առնելու։ Եղբայրութեան սիրաչաղաչ խումբեր կազմուեցան, որք ովկիանոսներ, անտառներ, լեռներ, ձորեր սկսան տարածել սիրոյ հոգեպարար լուրը։ Այդ Աստուածային սիրոյ ուէ տիսը մինչև պալատներ, բանտեր, խրճիթներ և հեռու Բրիտանական մարդակեր կղզիներն քարոզուեցաւ։ Հակառակ տոսկալի խոչընդոտներու, զարմանալի կերպով աճեցաւ և տարածուեցաւ Քրիստոնէութիւնն նման մրջնոց մանր խումբերուն, որոնք անընդհատ կը յառաջանան հեռու իրենց բոյներէն, չատեր ոտից կոխան, ջրահեղձ, և ուրիշ վտանգներու ղոհ երթալով մէկտեղ դարձեալ անվհատ կը յառաջանան իրենց նպատակին հասնելու։ Քրիստոնէութեան ծագումն և տարածումն աշխարհի պատմութեան մէջ իրականապէս նոր բան մ'էր։ Ուրիշ առումով մը նոր էր նաև որ այդ սիրոյ զգացումն ազդի խոթր չէր դներ. հեթանոսի և Հրէի հաւասարապէս կը վերաբերէր։ Հրեայք պատուէր ունէին սիրել իրենց ընկերները, որք Հրեայ էին և պատուիրուած էր թշնամին ատել որք հեթանոս էին։ Նոյն ատեն հեթանոսք իրենցմէ դուրս ամէն ազգ իբր վայրի անասուն կը ճանչնային։ Բայց Քրիստոս ըսաւ, «Ես ձեզի կ'ըսեմ, սիրեցէք ձեր թշնամիները.» իրականապէս նոր Աւետարան մը և նոր պատուէր մը։ Քրիստոսի պատուէրը օրէնք մը չէր, այլ հոգի մը. դաւանանք չէր, այլ կեանք մը երկնային։ Մարդոց սիրտերն սիրոյ համար ստեղծուած են, կը վառին այդ զգացումով, միայն Քրիստոսի սիրով կրնան յագեցնալ։ Միայն Յիսուս էր որ կրցաւ մարդկային այս զգացման ամէնէն խորունկ և կենսական չիլերն շարժել։ Ուէ պատուէր օրինաց տակ է, ինչպէս սպանութիւն, գողութիւն, չնութիւն, մի ըներ, զի մանաւանդ պատիժներ սահմանուած են։ Սակայն երբ սիրոյ ոգւոյն կ'երթանք, նա օրէնքէ վերծ է։ «Արդարին

(*) Բոպերթսընէ քաղուած

համար օրէնք չկայ ։» Սէրը հին պատուէրները վեր-մայուցած է, ալ վախի չարժառիթին փոխած է։ Չեմ կարող մեղանչել երբ սիրոյ հոգի մը կը կրեմ մէջս։ Անոր համար Սբ. Յովհաննէս կ'ըսէ. «Նա որ Աստուծմէ ծնած է, մեղք չգործեր ։» Աստր մէջ կ'երևի մարդկային ամենաարժէք և խորին սկզբունքն հնազանդութեան ։ Ոչ փիլիսոփայութիւնը և ոչ ճարտասանութիւնը կրնան յաջողեցնել այս ոգին մարդոց մէջ, այլ միայն Յիսուսի նոր պատուէրը. «Մէկզմէկ սիրեցէք։»

2. Այդ օրինաց չափը կամ ոգին, «Ինչպէս ես ձեզ սիրեցի ։» Քրիստոսի սէրը իր ընդարձակ նշանակութեամբ՝ տալ էր ինչ որ ունէր ։ «Աակէ աւելի մեծ սէր մէկը չկրնար ունենալ որ մէկը իր կեանքը բարեկամներուն համար դնէ ։» Քրիստոսի սէրը բառ չէր, այլ իրականութիւն ։ Բուն իսկ իր թշնամիները վկայեցին ։ «Ուրիշները ազատեց, ինքզինքը չկրնար ։» Ի՛նչ զարմանալի և խորին ճշմարտութիւն ։ Արդէն այս խօսքին առաջին մասն երկրորդին պատասխանն է ։ Ի՞նչպէս կրնար ուրիշները ազատել, եթէ զինքը ազատէր ։ Ի՞նչ կրնայ տալ մէկը որ իր ունեցածը կը պահէ։ Ոչինչ ։ Երբ մէկը ուրիշին համար կ'ապրի, ալ ինչպէս կրնայ իրեն համար ապրիլ ։ Քրիստոսի թշնամիք անդիտակցաբար Քրիստոնէութեան բուն սկզբունքը կը յայտնէին ։ Բոլոր դարձութեանց մեծագոյն օրէնքը սա է. Ուրիշները կրնաս փրկել՝ միայն ինքզինքդ կորնչցնելով ։ Ինչպէս մայր մը իր կեանքը վտանգընելով մանուկը կ'ապրեցնէ, զինուոր մը իր կեանքը զոհելով հայրենիքը կը փրկէ և ինչպէս արհեստաւոր մը իր միաքը կը մաշեցնէ արդիւնքի մը մէջ իր իմաստութիւնը մարմնացնելով ։ Գլխաւորապէս երեք պարագաներ Քրիստոսի կենաց մէջ աւելի որոշ կը յայտնեն իր բարձր սիրոյ զգացումը տկար մարդկութեան հանդէպ ։ (ա) «Կը խղճամ այս ժողովուրդին վրայ, չեմ ուզեր անօթի արձակել զանոնք ։» Ի՛նչ զարմանալի կարեկցութիւն։ Նաև (բ) «Եկէք անապատ տեղ մը երթանք և քիչ մը հանգչեցէք ։» Ի՛նչ քաղցր դուրգուրանք առ իր յոգնած աշակերտներն ։ (գ) «Ով կին, ահա քու որդիդ, ահա քու մայրդ։» Ի՛նչ անճառելի համակրանք խաչի դառն ճգնաժամին մէջ առ իր սրտաբեկ մայրն ։ Ո՜հ, Քրիստոսի սէրն սիրոյ խոր ովկեան մ'էր ։ Կան մարդիկ որ կ'ուզեն մեծ գործեր տեսնել, բայց յարմար պատեհութիւն չեն գտներ ։ Այսպէս կեանքը կ'անցնի առանց արդիւնքի ։ Դիտեցէք Քրիստոսի կեանքը, որ ամէն մէկ վայրկեան յարմար պատեհութիւն մ'էր սէր յայտնելու ։ Նա մեծ պատեհութենէն չսպասեց ։ Շարունակական սիրոյ կեանսատու հոսանքներ կը բղխէին իր չնորհալի բերնէն և բարերար ձեռքերէն ։ Մինչև մահուան կսկծալի ճգնաժամին մէջ չմոռցաւ փրկել ղղջացող աւազակն, ներել և աղօթել զինքն չարչարող անդութ թշնամիաց համար ։ Ո՜հ, սէր մը զարմանալի որ իր առարկային անարժանութիւնը անտես կ'ընէր լիովին ։ Սէր առելութեան հանդէպ, ապերախտութեան, թերահաւատութեան, վախկոտութեան և ամէն կերպ տկարութեան հանդէպ ։ Փարիսեցիք զինք վարդապետ կը կոչէին, նոյն առեն եսասէր կը նկատէին ։ Ժողովուրդներ ովասանա կը կարդային, երեք օր վերջ մահուան կը մատնէին ։ Նոյն պահուն ճաշող աշակերտն զայն կը մատնէ, Պետրոս կ'ուրանայ զայն անէծքով, միւսներ կը փախչին անոր բռնուած պահուն ։ Բայց իր սէրն միշտ անխախտ մնաց, մեծ յոյսեր ունէր անոնց վրայ ։ Ո՛րչափ տարբեր ենք մենք, ո՛րչափ չուտ կը խախտի մեր սէրն և հաւատքն մարդոց վրայ երբ մեր ակնկալածէն տարբեր կը գտնենք ։ Քրիստոս այնպէս չէր քնաւ ։ «Զիս կործանած ինկած տեսաւ, բայց սիրելէն չդադրեցաւ։» Սիրոջ միայն սիրով կրնայ զօրաւոր մնալ և զօրութեան միակ աղբիւրը սէրն է, սէր՝ ոչ թէ առարկային արժանիքին նայելով, այլ վեհ հոգիէ բղխած։ Հայր մը կը սիրէ իր որդին, ոչ թէ որդին զինք չատ սիրելուն, այլ որովհետև հօր մէջ սիրոյ վեհ սիրտ մը կայ անպարտելի ։ Այսպէս էր Յիսուս ։ Նա կը վատահէր ուրացող Պետրոսին, տարակուսող Թովմասին և այսպէս բոլոր փրկելոց վրայ վատահ է ։ Ուրեմն վստահինք, պիտի չահինք. և սիրենք, պիտի յաղթենք. կրենք Յիսուսի հոգին մեր մէջ և պիտի ապրինք ։

Կ. պոլիս Թ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՄԱՐԴ ՄԸ ՈՐ ՏՈՒԱՒ ԻՆՔԶԻՆՔ

(Ո–ԸՐԱ– Ո–ԸԲԵ)

ԳՈՐԾի մարդ մը, որ ամէն տարի միլիոնաւորներու գործ կը հայթայթէ, դրամ կը չահեցնէ իր բաժնետէրերուն, և միեւնոյն ժամանակ յառաջ կը տանի անհուն արժէքով ընդարձակ ձեռնարկութեան գործ այն հասարակութեան մէջ որու մէջ կ'ապրի, ըրած է սա ճշմարիտ պատմութիւնը։ Վիպագիր մը հարկաւ կրնար ճոռոմ և զարդարուն ոճով խօսիլ առոր վրայ, բայց ասիկա վիպական, երեւակայական չըլլալու արժանիքն ունի։ Կեանքի փորձառութիւն մըն է անիկա, որ մեզի լաւ խորհիլ կու տայ մարդկային սեռի նկատմամբ և կ'օգնէ մեզի հաւատալու թէ մարդիկ կրնան ըլլալ ճշմարտապէս առատաձեռն, անձնազոհ, բարի, հա-

կառակ ամսոլիսի պատմութիւններու որոնք կը խօսին ապականեալ բնութիւններու և դասակարգներու փոխադարձ թշնամութիւններու վրայ։ Ահա պատմութիւնը ճիշդ պատմողին բառերով, հանդերձ մեր կողմանէ թեղադրութեամբ բանի մը նկատմամբ որու վրայ խօսած չէ ան։

«Մարդը դիւցազուններու ան կարգէն չէ, որ ոնքը աչք չլացնող գործեր կ'ընէն և կը հիացնեն զմարդ։ Բայց դուք կրնաք դատել ձեր կողմէ։

«Ես պզտիկ գոլէֆի մը մէջ դաստիարակուեցայ։ Հոն գնուողներուն մէջ ամէնէն հետաքրքրաշարժներէն մէկն էր ազարակի գործաւոր մը, մեծ, խոշոր, թխագոյն և ծանրաշարժ մարդ մը, որ տարիներ առաջ որոշեր էր օրականով բանողներուն դասակարգէն դուրս ելլել։ Ուսած տարիներով դրամի խնայողութիւն ըրած, նեղուած և գայթած էր տեղւոյն քարոզիչին և անոր կառապանութիւն ըրած էր տաժանելի աշխատութիւններ յանձն առնելով, և ի վերջոյ մեծ դժուարութեամբ իր խնայած քանի մը հարիւր տոլարներով այս գոլէֆին քննութիւններուն մատ և գոլէֆ ընդունուած էր։ Ես երբեք չտեսայ մարդ մը, որ աւելի յամառ հաստատամտութիւն ունեցած ըլլայ ինքզինք բարձրացնել որոշելու մասին։ Ան կը ճանչնար իր սրամիտ չըլլալը և շատ բարձրերը չէր նայեր, այլ որոշած էր հասարակ փաստաբան մը ըլլալ։ Եւ ուղին պարզ թուեցաւ իր առջեւ. թէեւ իր մտային դանդաղութիւնը և կանխատեսութիւններ վայելած չըլլալը կը հարկադրէին զինք սրամիտ դէռահասի մը աշխատութեան կրկին չափովը աշխատիլ։ Դիպուածաբար իրեն սենեկակից ունեցաւ դիւղի բժիշկի մը որդին, նոյն իսկ իր հակապատկերը. խելացի և սրամիտ, առաջինը դասընկերներուն մէջ։ Հանդիսատես կեանքով մեծցած էր ան, և չէր մտածեր թէ սակը ուրկէ կու գար։ Ատոնք երկուքը սերտ բարեկամներ եղան։ Բժիշկին որդին սովոր էր միւսին օգնել ուսման մէջ և ազարակի նախկին գործաւորը անոր գերազանց սրամտութեանը կը նայէր տեսակ մը պատկառոտ սքանչացմամբ, զոր սրտառուչ էր տեսնել։

Օր մը, առաջին տարուան ճիշդ վերջերը, բժիշկին որդին նամակ մը ընդունեց տունէն։ Հայրը մեռեր էր յանկարծ, և մայրը այս աղէտին վրայ ընկճուեր և հիւանդացեր էր քանի մը ժամ յետոյ։ Հայրը ուրիշ բան չունէր բայց միայն լաւ եկամուտ մը այգեվէններէ, ուստի տղան բացը կը մըներ։ Տղան հարկաւ երկարօրէն խօսակցեցաւ իր սենեկակիցին հետ, և անտարակոյս ըսաւ անոր թէ իրեն համար ամէն բան լմնցած է այլեւս, թէ չունէր միջոց մը որով կարող ըլլար իր օրապահիկը ճարել մինչ գոլէֆին մէջ չարունակէր, և այսպէս կը մեկնէր թէ այդ դէպքը կը ցուցնէր որ ինք պէտք էր որ գոլէֆը թողուր և թերեւս վարժապետ ըլլար գիւղի մը մէջ։ Համառօտ խօսելով, ինք պէտք էր որ տուն վերադառնար և առանին դործերու կարգադրութեան պարապէր։

Բանի մը օր յետոյ նամակ մը ընդունեց իր սենեկակիցէն, սա իմաստով. Սիրելի ձէք, ես երկար մտածութեան առարկայ ըրած եմ խնդիրը։ Կարելի չէ որ դուք գոլէֆի ընթացքը անաւարտ թողուք։ Ասիկա պէտք է ես ընեմ։ Դուք անչուշտ նշանաւոր դիրք մը պիտի գրաւէք աշխարհի մէջ. ես չատ չատ չորրորդ աստիճանի փաստաբան մը կըրնամ ըլլալ։ Մեծ այլանդակութիւն պիտի ըլլայ եթէ ես դաստիարակուիմ և թողում որ դուք դուրս մնաք։ Ահա ես չէք մը կը ներփակեմ, իմ խնայած դուռարս, զոր գոլէֆական ծախքիս համար յատկացուցած էի։ Ասիկա ձեզի կը նուիրեմ նոյն նպատակին համար և կրնայ բաւել ձեր պէտքին թէեւ չատ խնայողութեամբ ծախսելով։ Հարկաւ գիտեմ թէ պիտի չուզէք ընդունիլ զայս, բայց ես երկար ատեն խորհեցայ խնդրին վրայ, և բանաւոր գտայ ասիկա ներկայ կացութեան համար։ Դարձեալ ես պիտի անհերեւութանամ այն ժամանակ երբ ընդունիք զայս, և ոչ ոք պիտի իմանայ թէ ո՛ւր եմ։ Ուրեմն պիտի չկրնաք չէքը ես դարձնել ոևէ կերպով։ Մնաք բարով. յաջողութիւն կը մաղթեմ»

Բանախօսը կանգ առաւ։ Հեղձամղձուկ ձեւ մը առած էր ձայնը, որու պատճառաւ ունկնդիրը վեր նայեցաւ։ «Ներեցէք ինձի,» ըսաւ աթոռէն ելլելով և վեր վար պտըտելով. «չիտակը ես չեմ կրնար այս պատմութիւնը ընել առանց աչքերէս արցունք վազելուն» Իրեն հարցուեցաւ թէ բժիշկին որդին իր գոլէֆական ընթացքը աւարտե՞ց վերջապէս։ «Այո, և այսօր չատ աղէկ վիճակի մէջ կը գտնուի ան։» «Եւ երբեք նորէն չտեսա՞ւ իր բարեկամը։» «Ոչ երբեք։»

Ունկնդիր անձին այնպէս թուեցաւ թէ այս պատմութիւնը տեսակ մը չիշատակարան է և ծաղկեփունջ մը դերեզմանի մը վրայ, իւրաքանչիւր միակ վարդ և որիտուր, որ կրնայ հատուցանել քաջ մարդու մը որ իր բարեկամին համար տուած է քան մը, զոր տալ աւելի դժուար է քան տալ նոյն իսկ կեանքը։ Եւ այդ ամէնուն նկատմամբ չքնաղ պարադան այն է որ մարդ պարզօրէն կրնայ տեսնել թէ ինչպէս սովորական փոխած էր յաջողակ մարդուն ամբողջ կացութիւնը հանդիպ աշխարհի, անոր ներշնչելով պարտականութեան և ուրիշներու բան մը փոխանցելու հարկին գգացումը։

Սխալ տպագրութիւն. Նախորդ թիւ, երես 50, սիւն, տող 38, «տոլար» պէտք է։ Տող 40՝ 154,424էն առաջ կարդալ «տոլար.» և սիւն 14 տող, «զանիկա» ի, պարտի ըլլալ «զանիկա դ», 21 տող, փոխանակ 10,000ի՝ 2,000։

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ՄՍՈՒՐԻՆ ՔՈՎ

Բերէք, բերէք
Մեր նորածին Մանուկն,
Օմանոյինէք, մանուկ թէ ծեր, այր ու կին,
Ձեր սէրն անոր՝ որ վերջ դրբաւ Ձեր սուգին,
Բերէք, բերէք։
Բերէք, բերէք
Մեր նորածին Մանուկն,
Օմանոյինէք, Ձեր ընծաներ թանկագին,
—Կընդրուկն աղնիւ, բուրվառ ղըմռւռան ու ոսկին,
Բերէք, բերէք։
Բերէք, բերէք
Մեր նորածին Մանուկն,
Օմանոյինէք, սիրայօժար, խնդագին,
Ձեր միաքն ու սիրտը, Ձեր կամքը, Ձեր հոգին,
Բերէք, բերէք։

Ա. Կ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Սահմանադրութեան հռչակման օրէն, Յուլիս 11էն, ի վեր այնքան համազգային և համապետական կարևոր և կենսական խնդիրներ ունեցանք որ պահ մը մոռցանք մեր առօրեայ կեանքի ընթացիկ և սովորական հարցերը։ Նոր կեանքը ստեղծեց նոր պահանջներ։ Ամէնէն ծանրակշիռ խնդիրը մեր այժմեան և ապագայ կեանքը այդ նոր պահանջներուն յարմարցնելն է։ Ի՞նչ ըրինք սակայն այս տեսակէտով։ Հիմնեցինք սահմանադրական ժողովներ, կազմեցինք բազմաթիւ նոր ակումբներ, միութիւններ, ընկերակցութիւններ և այլն։ Այս բոլորը չատ աղէկ, յոյժ օգտակար կրնան ըլլալ և պէտք է ըլլան բնականաբար։ Այս ամէնքը սակայն պատմական այն հսկայ յեղաշրջումէն ի վեր քնական արդիւնքն և պահանջն էին Հայ կեանքի պայմաններուն յանկարծական փոփոխութեան և սովորական երեւոյթներ նաեւ ուրիշ մեզի հայրենակից և օտար ազգերու մէջ։ Մենք կրնայինք և իրաւունք ունէինք պարծենալու մեր քնական արդիւնքներով։ Բայց ո՞ւր են անոնք։ Կրնա՞նք դեռ մանաւանդ դոհունակութեամբ և հպարտութեամբ մատնանիշ ընել որեւէ առեւտրական, ճարտարարուեստական, գրական, ուսումնական, դիտական, արուեստական, գեղարուեստական և այլ հսկայ և համայն ազգին պատուաբեր ձեռնարկութիւն մը։ Բայց այդ դեռ կանուխ է պիտի ըսեն մեզ և այս չքմեղիչ պատճառաբանութեամբ մխիթարուելով պիտի օրօրուինք քնասեղնիկ, մինչեւ որ նախաձեռնութեան ոգի ունեցող օտարներ կամ մեր հայրենակիցներ գործի ձեռնարկեն և «Հայուն յետին խելքը» գլուխը բերեն։ Ան ատեն ալ անշուշտ դարձեալ պիտի մխիթարենք մեզ ըսելով, «Ուշ միացինք, եղբայր, չատ ո՛չ»։

Եթէ ընդհանուր ակնարկ մը ձգենք Հայ ամբողջ կեանքին վրայ, կը տեսնենք թէ ամէն ուրեք ջերմ և սրտաբուխ բաղձանք կայ արագասլաց յառաջադիմութեան, բայց ամէն ատեարէզներու մէջ ալ հեղինակաւոր և բազմահմուտ մենատորներ, առաջնորդներ, տիրապետող ոգիներ կը պակսին։ Հայութիւնը կը նմանի այս պահուս ճեպընթացի չոգեշարժի մը, որ կը փրփրի, կը գոռայ ու կը կանչէ իր թոքերուն բոլոր ուժով, յառաջխաղացման սրբազան հուրէն ներշնչուելով, բայց կը մնայ ուր որ էր։ Պիտի սուրմնք արդեօք ճեպասլաց դէպ ի յառաջ թէ յետադիմութեան և յետախաղացութեան մարզանքներ պիտի ընենք։ Զնայելով դեռ անյուսատուր ներկային, մենք միշտ լաւատես ենք։ Պէտք չէ քաններորդ դարու չէմքին վրայ յեպոպէմոլիէն բառը իր նախկին և սովորական իմաստով հասկնալ։ Այժմեան դարուն մէջ քաղաքակիրթ ազգեր «յետադիմութիւնն» ըսելով կը հասկընան ոչ թէ որոշ արդէն ձեռք բերուած վիճակի մը, կացութեան մը վատթարացումը և աւելի նախկին և յոռեգոյն վիճակի մը կամ պայմաններուն յետադարձը, այլ չրջապատող պայմաններու և պահանջներու հանդէպ մղուած պայքարին մէջ ուրիշներէ ետ մնալը։ Մեր կրնայի քայլերով ըրած յառաջադիմութիւնը չենք կրնար յառաջխաղացութիւն համարիլ, երբ ուրիշներ Աքիլլէսի պէս կը վազեն։ Այս ուղիղ ըմբռնումով առնելով յառաջդիմութեան բառը՝ տեսնենք թէ ի՛նչ ըրինք մեր հանրային կեանքին համար ազատագրութեան առաջին տարիներուն։ Մեր ազգային–քաղաքական կացութեան նկատմամբ ժէօն–Թուրքերէն սկսեալ մինչեւ կայս. Գահաճառը լոկ խոսոռոմներով կերակրեցին մեզ։ Հայկական գաւառները դեռ արիւն արցունք կը թափին հին բռնակալ ռէժիմի մը կատղած ներկայացուցիչներուն լուծին տակ։ Երանի թէ կարճ ժամանակէն մեր գաւառային հղեալները մխիթարելու համար կարենայինք գործածել արքունական Աւարայրի սոխակին ոսկեղինիկ մատենին բառերը, «Արդ օրհասականք ի վախճանիլ չընչոյն հզօրագոյնս կռուին»։ Նոյն իսկ Քեամիլ փաշայի գլուխ–գործոց կազմող նախարարապետական ճառը խոսոռոմնոմինէնէ և խոսոռոմնէ կը պարունակէ մեզ համար, գործնական և քաղաքագէտ

ազգի մը համար սակայն այս bona desideriaները լոկ խօսք են, ոչ աւելի ոչ պակաս։ Մենք որքա՜ն կշտացած ենք սակայն խոստումներու այս օճառէ պղպջակներէն։ Հին ռէժիմը խոստացաւ, Եւրոպա խոստացաւ, Ռուսիա, Անգլիա խոստացան և մենք մնացինք մեր նոյն կարճ հասակով, նոյն տանջուած, լկուած, տառապած, նահատակ Հայաստանի բաժինը։ Եթէ նոր ռէժիմն ալ խոստումներով մեզ պիտի կերակրէ, Ահարոնեանի ըսածին պէս նեռենք մէկզմէ մեր փափաքները։ Մենք միայն գործ կը հաւատանք, իրականութեան կը վստահինք։ Անշուշտ իրաւունք ունինք Քեամիլ փաշայի անգլիասէր կամ ազատասէր և անկեղծ դահլիճին վրայ մեծ յոյսեր դնելու, բայց խոստովանինք նաեւ թէ մինչեւ այժմ մեր վիճակին բարեփոխման համար լուրջ ջանքեր չտեսանք։

Անցնինք մեր ազգամիջեան խնդիրներուն։ Ազդին ամենասիրելի Հայրիկը Պատրիարք և կաթողիկոս ընտրեցինք։ Ասով միայն սակայն խնդիրը չի լմնար։ Բուն և լուրջ գործունէութիւնը այժմ պէտք էր ցուցնէինք։ Ինչ ըրինք։ Գաղթականներու խնդիր մը առինք քալեցինք մինչեւ այժմ առանց գայն վերջնականապէս լուծել կարենալու։ Ընդհակառակը գաղթականաց յանձնաժողովն ալ հրաժարեցաւ և այժմ ամբողջ խնդիրը «Աստուածային հոգածութեան» յանձնուեցաւ։

Ինչո՞ւ քաղաքական ժողովը այս խնդրին կարգադրութեամբ լրջօրէն չզբաղեցաւ։ Ինչո՞ւ երեսփոխ. ժողովը այս երկու մարմիններուն իրենց պարտքը և իրաւունքը չյիշեցուց։

Անցնինք մեր դպրոցներուն։ Ուսումնական Խորհուրդին անդամներն ու նախագահը մեծ խոստումներով գործի սկսան։ Ինչ ըրին «աւուր պատշաճի» գործերէն զատ։ Ինչ արմատական միջոցներով կանոնաւորեցին մեր «խարխլած» նախակրթարանները, ինչո՞վ բարձրացուցին Հայ «անօթի ու անկեալ» ուսուցչութիւնը, ինչով կարգաւորեցին սա բաղեղոնեան խառնակութիւն կազմող հակամանկավարժական, հակասական դասաքրքրութեան գործադրութիւնը։ Ան ալ թողունք, անցնինք մեր բարեգործական հաստատութեանց։ Հիւանդասոցի և Գալֆայեանի հացն ու միսը զլացուեցան կայս. գանձին խղճմիտ(?) նախարարէն, որբերու և տառապեալներու պարէնը 50ական ոսկի ամսականի առնող երեսփոխաններուն հրամցուեցան «առի աջահամբոյր»։ Անոնց կողմնակի հասոյթներն ալ կարուեցան աւելի հեռաւոր և մերձաւոր տառապեալներուն և սովատանջներուն օգնութեան հասնելու համար։ Ինչ արմատական միջոցներ խորհուեցան պակասներուն տեղը լեցնելու համար։ Ներկայացումներ. ա՜ր Աստուած որ գոնէ անոնք արդիւնաբեր ըլլային և ազգային բարեգործութեան այս հոյակապ հաստատութիւնները չվտանգուէին։ Ա՛լ չենք խօսիր կրօն. ժողովի և այլ ազգային մարմիններու մասին, որոնցմէ աւելի ազատախոհ ոգի, եռանդուն գործունէութիւն յուսալու իրաւունք ունինք։ Կը յիշեցնեմ սակայն որ մեր ազգային բոլոր հաստատութիւնները բարւոք վիճակի մը մէջ դնելու համար անձնուիրութեան և անշահասիրութեան վսեմ օրինակը կու տայ մեզ ինքը Իզմիրլեան Հայրիկ, նորին վեհափառութիւնը, որ կը յուսանք թէ կարճ ժամանակէն կը բազմի Ս. Լուսաւորչի գահին վրայ, իսկ ինքնազարգացման և ինքնագիտակցութեան ամենէն գեղեցիկ օրինակը կու տայ Հայ երիտասարդութիւնը։ Կեցցե՜ն։

Հ. ԹԱՄՐԻՒՆԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ
(Շար. նախորդ թիւէն և վերջ)

Անգլիացիք կը վայելեն ամենալայն ինքնավարութիւն։ Ամբողջ Եւրոպա իր տեղական ինքնավարութիւնները անոր յարմարցուցած է։ Անկլօ-Սաքսոն ցեղը իր գործնական խմացականութեամբ երջանիկ եղած է ընդգրկելով միշտ խաղաղ զարգացման ճամբան։ Անգլիա արիւնահեղ յաճախակի յեղափոխութիւններով չէ տկարացած Ֆրանսայի պէս և ոչ ալ Ասիական բռնակալութեանց նման ճահճային միապաղաղ կեանքի դատապարտուած է։ Ամէն մէկ բարեփոխութիւն ուղիղ ժամանակին ընդգրկած և իրագործած է, և այս պատճառով ալ քաղաքակրթութեան և ազատասիրութեան որոշ մը եղած է ամբողջ աշխարհի համար։ Մինչեւ 19րդ դարուն վերջը պահած է ան աղնուապետական ինքնավարութիւն մը, զոր 1888ի, 1894ի և 1902ի օրէնսդրութեամբ հիմնովին արդիականացուցած է։ Ամբողջ Անգլիա բաժնուած է 1) Կոմսութեանց, 2) Գաւառներու և 3) Համայնքներու։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրը ունին իրենց խորհուրդները (councils)։ Կոմսութեան խորհուրդին անդամները կ'ընտրուին տեղական երկսեռ քնակչութեան կողմէ, միայն թէ կանայք իրաւունք չունին խորհուրդին անդամ ընտրուելու։ Կոմսութեան խորհուրդը, որ երեք տարի միայն կը պաշտօնավարէ, կ'ընտրէ հասարակութենէն «պատուաւոր անձեր» (alderman), որոնք կոմսութեան խորհուրդին դործօն անդամներն են։ Կոմսութեան խորհուրդին նախագահը կոմսութեան հաշտարար դատաւորն է միանգամայն։ Այս խորհուրդը կ'զբաղի կոմսու-

թեան ոստիկանութեան, կրթական, ճամբաներու, տուրքերու, առողջապահական, կալուածական, ընտրական և այլ խնդիրներով, անոնց ուսումնասիրութիւնն ու կազմութիւնը յանձնելով իր անդամներէն ընտրուած յանձնաժողովներու։

Գաւառական խորհուրդներու ընտրութեան միջոցին կիները կ՚ընտրող են և՛ ընտրուող։ Այս խորհուրդին նախագահն ալ գաւառական հաշտարար դատաւորն է երկու տարի ժամանակամիջոցով։ Նոյն ձեւով կ՚ընտրուի նաեւ համայնական խորհուրդը այն վայրերուն մէջ, ուր բնակչութեան թիւը 300էն աւելի է։ 300էն նուազ բնակիչ ունեցող համայնքները ամբողջովին մասնակցութեամբ կը վարեն իրենց գործերը։ Կենդրոնական իշխանութեան միակ ներկայացուցիչներն են կոմսութեանց մէջ Շէրիֆը, որ երեսփոխանական ընտրութիւններու և դատական վճիռներու գործադրութեան վրայ կը հսկէ և Լորտ-տէղապահը, որ Թագաւորին կողմէն կը նշանակուի և անոր ալ պարտականութիւնն է իբր ոստիկանութեան և դատական իշխանութեան պետ երկրին խաղաղութեան և ապահովութեան վրայ հսկել։ Անգլիական քաղաքներուն մէկ մասը կոմսութիւններէն անկախ տեղական լայն ինքնավարութիւն կը վայելէ։ Քաղաքային խորհուրդի անդամներուն թիւը 9—72ի կը հասնի։ Անոնք ալ ունին իրենց «օլտըրմէնները»։ Խորհուրդին նախագահը, որ նոյնպէս հաշտարար դատաւոր է, կը կոչուի Մէյըր կամ Լորդ-Մէյըր։

Ինքնավար կոմսութեանց, գաւառներու և համայնքներու դատաւորները տեղական քրէական խնդիրներով կ՚զբաղին։ Մնչոր ոճրագործական կամ քաղաքացիական դատեր կը յանձնուին պետութեան կողմէ նշանակուած և Լոնտոն նստող դատաւորներուն, որոնք հակայական ամսականներ և բացառիկ իրաւունքներ կը վայելեն և միայն երեսփոխանական և լորտերու ժողովներու համաձայնութեամբ կրնան պաչտօնէ արձակուիլ։ Անոնք կը չրջին գաւառները և կը քննեն տեղական բարդ դատական խնդիրները։

Ինքնավարութեան այս աքանչելի բարիքները կը վայելեն նաեւ Սկովտացիք և Իրլանտացիք։ Միւս Եւրոպական երկիրներէն և ոչ մէկը հասած է Անգլիական տեղական ինքնավարութեան կատարելութեան։ Ֆրանսայի և Ռուսիոյ մէջ կ՚իշխեն դեռ կենդրոնական վարչութեան կողմէ նշանակուած պաչտօնեաներ։ Ժողովուրդին տրուած է լոկ խորհրդակցական մասնակցութիւն։ Պելճիոյ և Հոլանտայի մէջ տեղական ինքնավարութեան և դպրոցական վարչութեան խառնուրդ մը կը տիրէ։ Նոյն իսկ Չուիցերական քանթոններուն ինքնավարութիւնը տեսակ մը աղնուատոհմական հանդամանք ունի։

Բ. ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Մեր խորին չնորհակալութիւնները յայտնելով Աստուածաչունչի Ընկ.ման բոլոր բարեկամներուն կը յիչենք հոս 1908 տարւոյ միջոցին եղած նուիրատուութիւնները.

	Ընդհ. կոչերու	
Մեր գրածախնեներուն միջոցաւ	գոյքին համար	
Կ. Ապաճօղլու, ինքը 15, և Մանիսայի տղաք 10	Դահլեան	25
Ի. Ավրամիատես, Նէվչէհիրի Աւետ. Եկեղեցին		19
Կ. Պարոնեան, Էրզինկեանէ 32 տղաք	$9\frac{3}{4}$	
Գ. Ճիզմէճեան, Հալէպէ 44 տղաքներ	11	
Հ. Ղազիլեան, Նիքսարէ բարեկամներ	60	
Հ. Կճաճիատես, Աւաբաղար, տես ծածկոցը	$159\frac{1}{2}$	36
Ռոտոսթօ Կ. Ճինկէօզեան, ինքը	40	
Տիկին Թագուհի Ստեփան		5
Կ. Մանուկեան, Տիվանլը Եկեղեցի, Մարաշ	$9\frac{1}{2}$	
Ն. Մոստիչեան, Կեսարիա, տես ծածկոցը	50	$1,042\frac{3}{4}$
Սամսոն Մ. Բաբաղօղլու, ինքը	25	
Ալաչամէ 24 տղաք	7	
Պաֆրայէ 22 »	$4\frac{3}{4}$	
Օրտու »	$14\frac{1}{2}$	
Ճաթաայէ, Քոզ և Օղլանէ »	$11\frac{1}{4}$	
Կէօլքէօյէ բարեկամ մը	5	
Ս. Շատարեւեան, Ուրֆայի Միս Շէրբզի որբանոցին 60 որբերը	15	
Տէրվիշօղլու Գէորգ, Ուրֆա	20	
Թ. Ասկիմիօղլու, Էսիրնէ	45	15
Թ. Սոթիրիատես, Իզմիր	108	
Է. Զիքաս, Տրապիզոն	10	
Գրածախնեներէ գոյացած դումար	$630\frac{1}{4}$	$1142\frac{3}{4}$
Տիկին Լ. Ա. Մաթիւզ, Ալամէդա, Քալիֆորնիա	122	122
Վեր. Ո. Լ. Պուլ, Ֆիլատելֆիա	120	
Ռ. Հ. Տալգրանեան, Կանանց ընկ.ման Հօպօքըն	$49\frac{1}{2}$	
Գլօսա Խալիլ, Քուս, Եգիպտոս	600	
Սիդոնի Երիցատուն, Սիւրիա	302	
Ապէյի Եկեղեցի »	67	
Պէյրութի Կիրակ. Դպրոց	259	
Մ. Թալփաճեան, Կ. պոլիս	216	
4 տղաք »	12	
Իսմանուէլ Եկեղեցի և Պայպըլ Հաուսի ժողովուրդ	540	
Յ. Թէլֆէեան Ընդհ. գործին համար	324	
Օվաճըղի Աւետ. Եկեղեցի		22
Էնկիւրիի » »	168	
Խթահոսի » »	60	
Մարզուանի » »	54	
Մարտինի » »	150	
Հասանպէյլիի » » տղայք 16		
և աղջիկներ 5		
Պետրոս աղա, 40	61	

Առաջին եկեղեցի, Այնթափ, Ե. Ռ. Ը.	112	
Վեր. Սուքիաս, Բասէն,	54	54
Հաճընէ 34 տղայք, Մխ. Վոկընի ձեռամբ	21	
Էրզրումի դիւղերէ	142	
Ամբողջ	4,063¼	1,340¾
	1,340¾	
Գումար	5,404	

Կոյրերուն համար մեր գործին նկատմամբ քանի մը խօսք.

Այս գործին բաւական ուշադրութիւն կու տանք, և ուրախ ենք որ մարդիկ առ հասարակ այնքան չահագրգռութիւն ցոյց կու տան ասոր մասին։

Երկու դրութիւններ կը գործածուին կոյրերուն օգնելու համար. այսինքն Մունի դրութիւնը և Պրայլի դրութիւնը։ Մունի դրութեան մէջ ցցուն դիրեր կը գործածուին, որոնց իւրաքանչիւրը գիր մը կամ նշան մը կը ցուցնէ։ Պրայլի դրութեան մէջ վեց ցցուն կէտեր կը գործածուին։ Այս վեց կէտերը զանազան կերպերով չարելով բոլոր դիրերն ալ դիւրութեամբ կարելի է ներկայացնել։ Կոյրերը ուսուցչի մը օգնութեամբ կը սորվին այս դիրերը կարդալ։ Ցարդ Մունի դրութեամբ Սբ. Գրոց կարդ մը մասեր հրատարակեցինք։ Բայց դանք թէ կոյրերու ուսուցանողները գրեթէ ամէնքն ալ Պրայլի դրութիւնը կը նախընտրեն։ Ուստի այս դրութեամբ Սբ. Գրոց զանազան մասեր հրատարակելու կարգադրութիւն ըրած ենք։ Եթէ ապագրութիւնը յաջող երթայ, կը յուսանք քիչ առէնէն պատրաստ ունենալ Սբ. Գիրքէն մասեր Հայերէն, Հայատառ-Թուրքերէն, Յունարէն, Յունատառ-Թուրքերէն, և Թուրքերէն։ Կը յուսանք թէ այս դործով չահագրգռուողները մեզի հետ պիտի թղթակցին, և եթէ կոյրերուն կարդալ սորվեցնել յանձն առնեն՝ ձրի Սբ. Գրոց կտորներ պիտի ղրկենք աղքատներուն համար։

Կը յուսանք թէ չատերը Սբ. Հոգիէն պիտի առաջնորդուին այս կարևոր գործին դրամապէս օժանդակելու համար իրենց կրցածը ընել։

Մ. ՊՕԻՆ Ս.ԼԵԼԷՒ ԲՈՐԴԱԿՈՓՈՒ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԻՆ ՓՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Վեր. Տայըր Հէյկ)

Կրնար մէկը խորհիլ թէ նոր ևսթադրութեան տեղի չէր մնացած, բայց երբ Հոլանտայի մէջ Քէօնըն՝ մին արդի դիտուններու ամենափայլուններէն՝ առաջ եկաւ, կրցաւ վերջին խօսք մը ըսել թէ վերջամատեանին դիրքերը, ինչպէս կը կոչէին Սբ. Գրքին առաջին վեց դիրքերը, էին պարզապէս անպատմական առասպելներու կոյտ մը, և թէ նախկին ակզբնական վաւերագրերուն թուականը չատ նոր էր արդարև, անչուշտ Մովսէսի դարէն հարիւրաւոր տարիներ ետքը։ Քէօնընի հետևեցաւ ուրիչ մեծ Գերման մը, Վէլհաւզէն։ Սա ձեռք առաւ նոյն վարկածները և զանոնք ժողովրդականացուց, վերածելով Մովսիսական դիրքերը անպատմական և անվաւերական կոյտի մը՝ հաւաքուած, ոչ ոք դիտէ, ինչպէս կամ ինչո՞ւ։

Հիմա կու գանք վերին քննադատական չարժումին երրորդ վիճակին, Անգլեամերիկեանին։ Անգլեամերիկեան չարժումին մեծ անունները գլխաւորաբար Սկովտական, Անդլիական և Ամերիկեան են։ Մեծ Սկովտական անուններն են Սամուէլ Տէյվիսընն, որ անոնց ամէնուն առաջնորդն էր և Ու. Բոպըրթսընն Սմիթ։ Նշանակելի Անգլիական անուն է Տրայվըր, Օքսֆըրտի մէջ ուսուցիչ Եբրայերէնի, որ գոնէ ծանօթ է ամէն յարանուանութիւններու պաշտօնեաներուն։ Լաւագոյն ճանչցուած Ամերիկացին է հաւանականաբար Նիւ Եորքի Եունիյընն աստուածաբանական ճեմարանին ուսուցիչ Պրիկզ, որ հրատարակած է կարդ մը գործեր վերին քննադատութեան վրայ։

Այս մարդիկն էին և են պարզ արձագանգներ, գործակալներ, արտադրողներու գործակալներ։ Գիտէ՞ք ինչ է գործարանի գործակալ մը։ Մարդ մըն է որ կ'առնէ այն բանը զոր ուրիչ մը արտադրած է և կը ցրուէ։ Տր. Տէյվիսընն գործակալ մըն էր, զի առաւ Գերման վարկածները և տարածեց զանոնք Սկովտիոյ մէջ։ Լրացուցիչներու ևսթադրութիւնը, կ'ըսէ Տր. Պրիկզ, Տր. Տէյվիսընի միջոցաւ անցաւ Անգլիա։ Նոյն դրողը կը յայտարարէ թէ Րոպըրթսըն Սմիթ Գերման դպրոցին հետևեցաւ մեծ արիութեամբ և խանդով։ Մէկ խօսքով անոնք որդեգրեցին Գերման վարկածները և Իսրայէլի պատմութեան, մարգարէներուն, Հին Կտակարանի ներածութեան վրայ անոնց գործերը պարզապէս ճարտար, արտակարգօրէն ճարտար, վերարտադրութիւններ էին այն հին դաղափարներուն որոնք Գերմանիոյ մէջ չհնուեցան։ Բայց իրենց կը պակսէր այն մարդոց հանճարը և խորհողութեան անկախութիւնը որոնց հետևեցան. խուզարկումով իրենց ահագին կարողութիւնը նուաղեցուցին։ Նոյն ինքն Պրիկզ կը խոստովանի որ Գերմանիա դնաց և հոն ատացաւ ինչ որ ունի։ Ան պարզապէս տարածեց ինչ որ ժողվեց մեծ արմատական Գերման ուսուցիչներու ոտքերուն տակ։

(Շարունակելի)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

ԺԴ. Նէօփ. (Ցնվ. 16). Ժողովը դումարեցաւ չաթթ ժամը 7.45ին։ Նախագահը Արիֆ Հիքմէթ և Ալի Մհիտիճ պէյերու ցաւ յայտնեց աղէտին համար որու ենթարկուած էր անոնց ընտանիքը, և ժողովը ձայնակցեցաւ։ Նախորդ նստի առնադրութեան վաւերացումէն ետև Ելևմտական նախարար Զիա փաշա բեմ հրաւիրուեցաւ պատասխանել հանգստեան թոշակի վերաբերեալ հարցապնդման։ Եւ կտրուկ կերպով ըսաւ թէ հանգստեան թոշակի վարչութիւնը անկախ է և ոևէ կապ չունի Ելևմտական նախարարութեան հետ, հետևապէս ինք չկրնար բացատրութիւն տալ անոր վրայ։ Ժողովը բաւ համարեցաւ զայս և որոշեց հինգշաբթի Վարչապետէն ուզել հարկ եղած բացատրութիւնը։ Ապա նախարարն հրաւիրուեցաւ խօսիլ կարնոյ ամրութիւններուն վերաբերեալ տուրքերուն վրայ։ Ըսաւ թէ որոշուած էր այդ ամրութիւններուն չինուելիքան համար չրջակայ հինգ նահանգներէն (կարին, Վան, Տրապիզոն, Խարբերդ և Տիարպէքիր) 2,700 զինուոր հաւաքել։ Ցետոյ որոշուած է այդ նահանգներէն և Բաղէշէ 300ական մարդ առնել և աւելի յետոյ յարմար դատուած է սոյն վեց նահանգներէն ամէն տարի 300 դահ. տուրք գանձել իբրև բաքանչիլար մարդու տեղ։ Բայց ինք Նոյ. 3/16 թուակիր դրով մը Բ. Դռնէն պահանջած է առնադրուելու ամբաստանեալ կա՛մ պահականել պաշտօնատան ելևմտացոյցին կցել, կա՛մ բոլոր նահանգները այդ գործին մասնակից ընել՝ գումարը զինուորական ելևմտացոյցին մէջ դնելով։ Ժողովը այս բացատրութիւնն ալ բաւական գտաւ։ Ապա նախարարն հրաւիրուեցաւ բացատրել թէ ինչո՛ւ ցարդ երեսփ. ժողովին չմատուցուեցաւ երկրին ելևմտացոյցը։ Նախարարը պատասխանեց թէ Օգս. 20/2 Սեպ.ին բոլոր պաշտօնատուններուն գրած է որ իրենց ելևմտացոյցները ներկայացնեն մինչև Նոյ.։ Ցետոյ 8–10 անգամ կրկնած է նոյնը, և իր պաշտօնակիցներն ալ թախանձած է նոյն նպատակով։ Բայց ցարդ ղրկուած չեն Պատերազմական, Ներքին և Դատական նախարարութիւններուն, Ծնգանօթառանի և Հիճազի երկաթուղիի վերատեսչութիւններուն ելևմտացոյցները։ Եւ պատճառը սա իրողութիւնն է թէ ամէն պաշտօնատան մէջ բարեկարգումներու ձեռնարկուած է, որոնց աւարտման կ'սպասուի անշուշտ։ Ինք հաւոյթներու մասը պատրաստած էր, երեք տարիներու միջինը հիմ բռնելով։ Բայց յետոյ Մ. Լոռանի խորհրդով հինգ տարուան միջինը հիմ բռնեց և մեծ աշխատութեան ենթարկուեցաւ։ Պատրաստ է այդ մասը ժողովին ներկայացնել եթէ ուզուի, որպէս զի քննուի մինչև որ միւս մասը, ելքի գլուխը, պատրաստուի։ Բայց ցաւելով հանդերձ յապաղման համար՝ չկրնար մանաւանդ օր մը որոշել լման ելևմտացոյցը ներկայացնելու համար, վասն զի բոլոր պաշտօնատուներու ելևմտացոյցները ընդունելէ ետև ալ ինք պիտի պարտաւորի ժամանակ մը քննել զանոնք։ Երեսփոխանները պատասխանատուն ճչելու մտօք բաւական դիտողութիւններ ըրին։ Վերջապէս որոչեցին թէ բաւական է տրուած բացատրութիւնը։ 20 վայրկեան դադարէ ետև ժամը 10ին վերսկսան խորհրդակցութիւնները։ Քանի մը չնորհաւորականներ կարդացուեցան և որոշուեցաւ հեռագրով պատասխանել։ Ցետոյ ի նկատ առնուեցաւ Վարչապետին մէկ գիրը, որով ժողովը կը հրաւիրուի անօրինութիւն մը ընել հին վարչութեան օրով զեղծանող աւազանիին, նախարարներուն և բարձր պաշտօնատարներուն նկատմամբ։ Իբր 40 երեսփոխան խօսք ուզեցին այս խնդրին վրայ, և խօսողներուն ամէնը միաբան կը պահանջէին արդար և արժանաւոր պատիժ մը այն անզգամներուն, բայց մինչև ժամը 12 կարելի չեղաւ համաձայնիլ թէ անոնց դատը ի՛նչպէս պիտի տեսնուի։ Ուստի որոշուեցաւ որոչումը յաջորդ նստին յետաձգել, որու օրակարգը կը կազմեն այս խնդիրը, երեսփոխանական դրութիւններ և չնորհաւորականներ։

ԺԵ Նէօփ (Ցնվ. 18). Ժողովը բացուեցաւ ժամը 8ին և նախորդ նստի առնադրութեան վաւերացումէն ետքը վերսկսաւ նախորդ վարչութեան օրով զեղծանող պաշտօնատարները պատժելու հարցին վիճաբանութիւնը։ Եւ որոչուեցաւ խնդիրը յատուկ յանձնաժողովի մը յանձնել։ Քանի վայրկեան դադարէ ետքը. (10.30ին) խորհրդակցութիւնները վերսկսան։ Նախագահը ծանոյց թէ Հանրօգուտ գործերու նախարարը, որ հրաւիրուած էր վաղը գալ և բացատրութիւն տալ Հիճազի երկաթուղիին վարչութեան գործերուն վրայ, կը գրէ թէ այդ վարչութիւնը ընաւ կապ չունի Հանրօգուտ գործերու նախարարութեան հետ։ Ժողովը նախագահին թելադրութեամբ որոչեց հինգշաբթի օր Վարչապետէն բացատրութիւն խնդրել այդ մասին։ Ապա ձեռնարկուեցաւ չորեքշաբթի օրուան ընդհանուր նստին օրակարգի խնդիրները որոչելու։ Կարգացուեցաւ եպարքոսական դիր մը որով կ'ուզուի որոչել թէ Ծովային նախարար Հասան Բամի, Արտաքին գործերու նախարարութեան էվրադ միւաւիրին օգնական Սաղրէ Աբդիճ և Մէհմէտ ու

Քէնան փաշաներուն հանգստեան թոշակ տալ պէ՛տք է թէ ոչ։ Որոշուեցաւ յատուկ յանձնախումբի մը յանձնել խնդիրը և ատոր համար իւրաքանչիւր ճիւղի մէջ երեք անդամ ընտրել վաղը։ Դարձեալ, որոշուեցաւ օրակարգ անցնել հաշուակալութեան դիւանին կազմակերպութեան 30ամեայ որոշմանդրին վաւերացման խնդիրը, իսկ նախ տալ և երեսփոխաններուն բաժնել թղթատարական հեռագրական դիւաններուն բարեկարգման եսպարքոսական գիրը և գործադուլի կանոնագիրը։ Երեսփոխանական կարգ մը դիրեր ևս առանց ընթերցման չորեքշաբթիի պահուեցան։ Ցետոյ որոշուեցաւ չարաթ օր Ներքին գործերու նախարարէն բացատրութիւն պահանջել Սիւրիոյ գործերուն և Տիւրզիներու չարժման նկատմամբ։ Իսկ դրութիւն մը, որով կ'ուզուէր կրթական նախարարութենէն բացատրութիւն պահանջել թէ միջոցներ կը գործածուին ամէն ճիւղի մէջ նախնական դպրոցներ բանալու համար, քանի որ պիւդճէներէն կրթական տուրք կ'առնուի, որոշուեցաւ առ այժմ ի նկատ չառնել։ Փոքր մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ չարաթ Պետական Խորհրդոյ նախագահէն բացատրութիւն պահանջել այն անիրաւութեան վրայ, որու կ'ենթարկուին Միլքիյէ Վարժարանի չրջանաւարտները Պետական Խորհրդոյ չհաղամակցելով։ Մերժուեցաւ դրութիւն մը, որով կ'ուզուէր ձեռնհաս իշխանութենէն բացատրութիւն պահանջել Սէրայպրունի պոմպայի դէպքին վրայ։ Էվգաֆի վերաբերեալ ծրագիր մը կանոնադրերու յանձնաժողովին յղել որոշուեցաւ։ Մարաշի և չրջակայից գետերը մաքրելու վերաբերեալ դրութիւն մը ի նկատ առնել որոշուեցաւ։ Նաև որոշուեցաւ ամսոյս 30ին Հանրօգուտ գործերու նախարարէն և Արտաքին գործերու նախարարէն բացատրութիւն պահանջել Պաղտատի երկաթուղիին պայմանագրութեան և Ռուսիոյ հետ կնքուած համաձայնութեան վրայ։ — Այսուհետև նախարարական և պաշտօնական բացատրութիւններ, բայ ի սոխալողականներէն, չաբաթ օրեր պիտի պահանջուին։

Մայքափըշ։ Կիրակի նախարարներու խորհուրդը միաձայնութեամբ ընդունեց Աւստրիական դեսպանին հետ կնքուած համաձայնութեան նախագիծը, որու մէկ պատճէնը դեսպանին միջոցով Վիէննա ղրկուեցաւ վաւերացման համար, միւսն ալ Օսմ. Խորհրդարանի պիտի ներկայացուի նոյն նպատակով։ Սոյն պայմանագրով, որ 9 յօդուածէ կը բաղկանայ, Աւստրիա-Հունգարիա 1) խոպառ կը հրաժարի այն իրաւունքներէն զորոնք Պերլինի դաշնագրով ունէր Նովի Պազարի սանճագին մէջ։ 2) Թոյլ կուտայ որ նախագծին վաւերացման թուականէն մինչեւ երեք տարի Պոսնա-Հէրսեքի Իսլամները անարդել փոխադրուին Թուրքիա, և յանձն կ'առնէ անոնց ըլոր իրաւունքները պաշտպանել, 3) կ'ապահովէ կլօնքի և ծէսերու ազատ կիրառումը առանց արգելք ըլլալու Իսլամներու յարաբերութիւններուն իրենց հոգեւոր պետերուն հետ, 4) վաւերացման թուականէն մինչեւ 15 օր հաքը Կ. պոլսոյ մէջ Թուրքիոյ 2½ միլիոն Օսմ. ոսկի վճարել ի փոխարէն զանազան կալուածներուն զորոնք Թուրքիա ունի Պոսնա-Հէրսեքի մէջ։ — Վարչապետին անցեալ չաբթուան ճառը, որով բացատրութիւն տուաւ Թուրքիոյ ալխարհավաղութեան վրայ, չատ լաւ տպաւորութիւն ըրաւ Եւրոպական մամլոյն վրայ։ — Անցեալ հինգշաբթի Սէրայպուրնուի առջեւ վաղուց ընկղմած չոգենաւ մը պայթեցնելու համար խրճիթի մը մէջ ուժանակ պատրաստողներէն հինգ վեց հոգի մեռան ուժանակին յանկարծակի բռնկելէն։ — Նոյն օր Մերսինի երեսփոխան Արիֆ Հիքմէթ պէյի բնակարանին մէջ, ուր կը բնակէր նաեւ աներորդին Ատանայի երեսփոխան Ալի Միւնիֆ պէյ, ռմբիր մը պայթուեցաւ։ Տունէն նոյն օրն իսկ արձակուած սպասաւորը, Եանդօ, վերադառնալով վիրաւորեց Հայ սպասուհին և յետոյ ատրճանակով սպաննեց նախ Հիքմէթ պէյի կինը և ապա ինքզինքը։ —Շէյխ իւլ Իսլամը վատահամբաւութեան դատ բացաւ Սէրպէսթիի դէմ, փաստաբան կարգելով Յոսթովեան Համայեակ էֆէն։ — Շուրջ է Իմմէն լրագիրը անցեալ ուրբաթ դադրեցաւ Օսմ. Քոմիթէի պաշտօնաթերթն ըլլալէ։ Քոմիթէին թերթը պիտի ըլլայ Իթթիհատ վէ Թերաքքի և այլեւայլ լեզուներով։ —Քէպրէեաբան ը Մէլլէր Ճէմիյէթի ձերբակալուած անդամները հետզհետէ կ'արձակուին, կեղծ կնիք ու դրութիւններ գտնուեցան։ Կ'երեւի թէ սպաուած յայտնութիւնները պիտի չտասցուին։

Նահանջներ. Երեքշաբթի երկրաշարժի ցնցումներ զգացուած են Իզմիրի և Քիոսի մէջ ու չրջակաները։ Ժողովուրդը մեծ խուճապի մատնուած է։ Մի միայն Ցոչայի մէջ 679 տուն կործանած է։ կեանքի ալ կորուստ կայ։ Շատեր փլատակներուտակ մնացած են, կամ ահնիքներէ թափող կըղմինարներէ և փլող պատերու քարերէ վիրաւորուած կամ մեռած են։ Իզմիրէ օդնութիւն խընդրուած է. ամէնէն աւելի վրանի պէտք կայ անպատսպար ժողովուրդը ցուրտէն պաշտպանելու համար։ Ցոչա Իզմիրի կեդրոնական գաւառակին մէջ է, Իզմիրէ իբր 30 մղոն հեռու։ Ունի իբր 2,000 տուն, մեծ մասամբ Քրիստոնեայ։ Համբաւաւոր է իր բնական նաւահանգիստով և աղաբաններով։

—Բ. Դուռը արտօնեց առաքումը 7,000 ոսկիին, որ խնդրուած էր Խարբերդի տեղական պէտքերուն գործածելու համար։ — Պոլսի կառավարիչ Ալի Օսման էֆ.ի դէմ դանգատներ եղած են։ Բ. Դուռը պաշտօն յանձնեց Պետական Խորհրդոյ Նախագահ Ատեանի նախագահ Ֆարիդ պէյի Պոլսոյ երթալ և քննութիւն կատարել։ Սաոպէնի կ'իմանայ թէ յիշեալ կառավարիչը փոխած է։

Ա-Եպ. Ժող. Անգղիական դեսպանատան առաջին թարգմանը, Ա-Եպոքէթի Տնօրէն-խմբագիր Մր. Ա-լէն և Պայպըլ Հաուսի դանձապետ Մր. Փիթ կազանդի առիթով չնորհաւորական այցելութիւն տուին Պատրիարք Հօր։ — Ֆաուլըրի մէջ Պ. Ազապարի և Օր. Մարգարիտա Գասապարեանի ամուսնութեան առիթով Հայաստանի սովեալներու համար 205 ոսկի հանգանակուած է. — Զմիւռնիայէ ղրկուած 300 դահ. նպաստը Տիկին Հ. Ապաճեան տուած է, ոչ թէ տեղւոյն եկեղեցին, ինչպէս ծանուցուած էր առաջ։ — Ծրէզնօի Երիցական եկեղեցւոյ հրիտասարդներուն մէջ Քրիստ. Ջանասիրաց ընկերութիւն մը կազմուած է։ — Բնիկ Խարբերդցի Ամերիկաբնակ Տիար Կարապետ Մուրատեան Դեկ. 17ին կլառկօի մէջ ամուսնացած է Օր. Անիկ Թոթոսեանի հետ։ Պսակը տեղի ունեցած է տեղւոյն Պայպըլ Թրէյնինկ Ինսթիթիութի հիւրանոցին մէջ Անգղ. եկեղեցիի արարողութեամբ։ Հայերէն ուղերձը խօսած է Պ. Օթօ Գ. Պալտասարեան և Օսմ. հիւպատոսը չահեկան բանախօսութիւն մը ընելով իր մասնաւոր չնորհակալութիւնը յայտնած է տեղացիներուն որ Օսմ. հպատակի մը համար այնքան չքեղ հանդէս մը պատրաստած էին։ — Մարզուանի Գոլէճին ընթացաւարտներէն Պատ. Ց. Ց. Եազըճեան, որ Երզնկայի մէջ քարոզչի պաշտօն վարած է և 14 տարիէ ի վեր Անգղիա կը գըտնուէր, Ցնվ. 6ին կնքած է իր մահկանացուն։ — Պատ. Մարտիրոս Գալուստեան, բնիկ կէմէրէկցի, որ երեք ամիսէ ի վեր Սըվազի Ազգ. հիւանդանոցին վերատեսուչ կարգուած էր, Ցնվ. 6ին կնքած է իր մահկանացուն։ Թաղման արարողութիւնը կատարուած է նախ Աւետարանականներու մատուռին մէջ։ Բայց յետոյ բազմութեան պատճառաւ մարմինը փոխադրուած է Ազգ. եկեղեցին։ Դամբանական խօսած են Տ. Շաւարշ Վրդ. և ուրիշ վեց հոգիներ։ Ներկայ եղած են քաղաքին գրեթէ բոլոր բարեբաստիճան պետնուորականները։ — Թէլֆէհան երկու փոքր մանուկներ տարուան ընթացքին մէջ իրենց խնայած 201 դահ.ը խմբագրատունս ղրկած են բարեսիրական նպատակներու համար։ Նաեւ Ուրֆայի Աւետ. Լսարանի հասոյթը $3\frac{1}{2}$ ոսկի ստացած ենք սովեալոց համար։

Հայ Ժող. Ռուսական դեսպանատան Ա. Թարգման Մ. Մայքով չաբաթ Իզմիրլեան Հայրիկին այցելեց և յանուն Ռուս կառավարութեան յայտնեց թէ Ջարը վաւերացուցած է Հայ ազգին ընտրելիին կաթողիկոսութիւնը և իր աջակցութիւնը կը խոստանայ Հայոց Հայրապետին։ Վեհ. Հայրապետը չնորհակալութիւն յայտնեց Ռուսիոյ Ջարին բարեյօժար տրամադրութիւններուն համար։ Թարգմանը կրկին և կրկին համբուրելով Հայրապետին Սբ. աջը մեկնեցաւ քաղցր տպաւորութեան տակ։ — Պատրիարք Հօր կաթողիկոս. ընտրութեան վաւերացումով Պատրիարքական տեղապահի մը ընտրութեան անմիջական պէտքը զգացուած է։ — Ամեն. Պատրիարք Հայրը Սբ. Ծննդեան տօնի չնորհաւորական այցելութիւնները Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ ընդունեցաւ չորեքշաբթի։ — Բ. Դռնէն գաւառային իշխանութիւններուն հրամայուեցաւ ներկայ նեղութիւններուն մէջ պետական յետնեալ տուրքերը բռնի չգանձել։ — Բ. Դուռը, նկատի առնելով Սբ. Պատրիարքին դիտողութիւնները, փոխեց Քննիչ յանձնաժողովին նախագահը և անոր տեղ կարգեց Մերակոյտի անդամ Ղալիպ պէյը։ — Պազարքէօյի Հայերուն բողոքին վրայ Ելևմտական նախարարութիւնն արտօնեց որ Հայեր ալ Թուրքերու պէս առանց գրամ տալու ազատ ըլլան անասունն փայտ կտրել։ — Ա-Եպոքէթ, որ ամէն օր գաւառներէն ստոյգ աղբիւրներէ տեղեկութիւն կ'ստանայ Հայերու սովատանջ վիճակին վրայ, իր յառուկ չնորհակալութիւնը կը յայտնէ Շաբաթ Իսմէթի և Եհէ Ղազէնֆարի Պատ. խմբագրութիւններուն այն կարեկցական զգացումներուն համար, որով Օսմանցի ժողովուրդին հրաւէր կը կարդան օգնել իրենց սովամահ եղբայրներուն, չանալով պաշտօնական յայտարարութիւններուն որոնցմով փորձեր կ'ըլլան հերքել գաւառներու թշուառութիւնները։ — Օսմանէլէյ Լայօ Գերմանական Թէրթին նախաձեռնութեամբ հանգանակուած 2,418 դահ.ի գումարը Պատրիարքարան յանձնուեցաւ։ — Նեսթէս Վրդ. Դանիէլեան 20 ոսկի տուած է Զէյթունի սովեալներուն համար։ — Նահատակներու մահարձանին համար ցարդ 10,712 դահ. հանգանակուած է։ — Նպաստից յանձնաժողովը իր մէջ այլոց որոշեց խընդրել Թիֆլիզի հանգանակիչ մասնախումբէն որ Հայաստանի սովեալներուն դրամով ցորեն գնէ և կարսի ու Երեւանի ճամբաներով սովեալ գաւառները ղրկէ։ — Պատկանեալ իշխանութենէն ալ տեղեկութիւն ստացած է թէ ասոր 50,000 և վերջերս 100,000 դահ. ղրկուած է Պրուսայի Երկրագործական Դրամատան մասնաճիւղին՝ կարօտեալներու փոխ տալու մամար։ — Անցեալ երկուշաբթի իրիկուն քանի մը երիտասարդներ Գումգափուի Բարեկամաց աղօթատեղիին մէջ նուագահանդէս մը տուին, և հասոյթը իբր 30 ոսկի Հայ սովեալոց յատկացուցին։

ԱՐՏԱՔԻՆ

Իթալիա. Սրտակեղեք պատմութիւններ տակաւին կը չարունակին գալ ամայացնալ գաւառներէն, և կը նկարագրեն մեծ տարին սոսկալի տեսարանները և այժմ առանց քնակարանի մնացած հազարաւորներու ներկայ տառապանքները։ Գետնաշարժէն վնասուած գաւառներուն օդնելու համար Կառավարութեան դրած նոր տուրքերը և 1,200,000 Անգղ. ոսկին որ տրուեցաւ եկեղեցական տուրքերէն՝ պիտի հասնին 2,500,000 Անգղ. ոսկիի։ Կեդրոնական դումարը, որու վրայ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը իր կողմէ մաս մը աւելցուց, արդէն կը հասնի 300,000 ոսկւոյ և Պապին դումարը՝ աւելի քան 40,000 ոսկւոյ։ Փարիզէ կը հեռագրուի թէ ամէնէն մեծ դումարը որ տրուած է ցարդ ռուէ երկրէ, Միաց. Նահանգներէն եկածն է, 720,000 Անգղ. ոսկի։ Փրոֆ. Փաթէրնօ կ'ըսէ. «Մեսինա ոչ եւս է, և չկրնար նորէն գոյութիւն ունենալ նոյն տեղւոյն վրայ, եթէ ուզուի ալ։ Մեսինա պիտի մնայ մեծ գերեզմանոց մը։» Իտալացի փրոֆէսորին այս խօսքը ուշադրութեան արժանի է ի տես այն տարաձայնութեան թէ Իտալական կառավարութիւնը նպատակ ունի նպաստի դումարներէն մեծ մաս մը յատկացնել Մեսինայի վերաշինութեան։

Ֆրանսա. Փոլէ խումբին չորս անդամները, որոնք ամբաստանուած էին իբրեւ 25 դեկտեմբերի մէջ սպանութիւն և 100 դեկտեմբերի մէջ ապստամբութիւն դործողներ կամ դործելու ձեռնարկողներ, կառավինատով սպանուեցան Յնվ. 11ի առաւօտուն Պէթիւնի բանտին առջեւ ստուարաթիւ դիտողներու ներկայութեան։ Մահու պատժի, մանաւանդ հրապարակային գլխատման, վերականգնումը ընդարձակ վիճաբանութեան նիւթ եղած է Ֆրանսայի մէջ։

Աւստրիա. Աւստրիա-Հունգարիոյ Թուրքիոյ ուղղակի յարաբերութիւնը մեծ դոհունակութեամբ ընդունուեցաւ Վիէննայի մէջ, և սակարանին մէջ իր ազդեցութիւնն ունեցաւ, վասն զի գլխաւոր արժէթուղթերուն դիները բարձրացան։ Յնվ. 12ին Փալլավիչինի մարքիզը յայտարարեց թէ Թուրք կառավարութիւնը հաւանած է ընդունիլ 2 ու կէս միլիոն Օսմ. ոսկի վճարելու առաջարկը իբրեւ հատուցում Պոսնա-Հէրսէքի համար։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ վատահութիւն կայ որ Պալքանեան ատենապետը անոնի առանց ծանր կնճռոտութիւններու, թէեւ կը վախցուի Սերպիոյ հետ դժուարութիւններէ։ Յնվ. 13ին պատրաստութիւններ կը տեսնուէին առաջին մասնավճարը, 425,000 Օսմ. ոսկի, հատուցանելու համար Թուրքիոյ։

Միաց. Նահանգներ. Ցորմէհետէ Նախագահ Բոնկրէսը յիշվելի իր տարեկան պատգամապրին մէջ հրատարակեց թէ Բոնկրէսը չուզեր որ իր անդամներուն արարքները գաղտնի ոստիկանութեան քննութեան առարկայ ըլլան, Բոնկրէսին և Նախագահին յարաբերութիւնը չատ ձգտեալ է։ Մերակուտական մը տեղեկութիւն վնտռելու միջոցին Նախագահէն ընդունեցաւ ահագին տեղեկութիւն պարունակող նամակ մը, որմէ կը տեսնուի թէ Մերակուտական Թիլմէն փորձած է կառավարութիւնը խաբել՝ ինչ ինչ հողեր գնելով։ Հարաւային Քալիֆորնիայէ եկած այդ կրակոտ Մերակուտականը, որ կրկին և կրկին յարձակումներ ըրած է Նախագահին վրայ և կառավարական արարքներու մէջ պատահած ամէն անիրաւութեան ոխերիմ թշնամի ձեւացած, պաշպանողական դիրք ստանձնելով երկար բանախօսութիւն մը ըրաւ, որ ունկնդրուեցաւ մեծամասն ժողովրդէ մը, բայց չատ հակաբանք չդրաւեց։ Ըստ սովորութեան, երկրին մամուլը երկուքի բաժնուեցաւ այս խնդրին մէջ, բայց զարմանալի կը թուի որ Նէ- Եօրք Ամերիքեան Հերալդի պաշտօնաթերթը հզօրապէս կը պաշտպանէ Նախագահը, որ կ'ուզէ հրապարակաւ լոյս սփռել հանրային պատասխանութեան մէն մի ճիւղի վրայ։ — Բոնկրէսի քննութիւններով ի յայտ եկած է սա իրողութիւնը թէ ամէն տարի դրամական ահագին դումար մը, աւելի քան 4,000,000 Անգղ. ոսկի, կը դործածուի յանցապարտներ հետապնդելու և կառավարութիւնը խաթարելէ արդիլելու համար։ —Յնվ. 14ին Միաց. Նահանգներու Օսմ. նորընտիր դեսպան Հիւսէյին Բեազիմ պէյ, իր պաշտօնաթուղթերը ներկայացուց Նախագահին։ — Միաց. Նահանգները և Վենեցուէլա համաձայնեցան երկու երկիրներուն վէճերը կարգադրելու մէջ։

Պուլկարիա. Դաւթիժ և Մաքրուէ ծանրակշիռ լուր մը կայ թէ Բուլղարը Ձուլֆայի ճամբան բռնած են և այսպէս տուրևառը խափանած։ Սալոնիկի և Մոլի մերձականերն ալ կռիւներ տեղի կ'ունենան։ Իսպահանի էնճիւմէնը Յնվր. 14ին թէհրանի բոլոր դեսպանատուններէն հեռագրով մը խնդրեց պաշտպանել Սահմանադրութիւնը։ Պախթիարիները Ազգայնականներուն յարած են անպայման։ Դաւթիժ կը հեռագրուի 20 Թուականով թէ Ազատական Սէթթար Խան վճռական յաղթանակ տարած է Շահին զօրաց վրայ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՊՕՏԱՃԵԱՆ
Ֆինճանճըլար եոգուշու, Ամերիգան խան

ՀԱՏՈՐ ԿԲ. ԹԻՒ 4 — 1909 Յնվ. 25

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ժ.Չ. Նիւ (Յնվ. 20). Չորեքշաբթի ժողովը բացուեցաւ ժամը 7.45ին։ Նախորդ նստի տեղեկագրութեան վաւերացումէն ետքը կարդացուեցաւ հաշուակալութեան դիւանի կազմակերպութեան 30ամեայ կանոնագիրը վաւերացնել առաջարկող եւ պարբօսական դիրը եւ որոշուեցաւ կանոնագիրը նախատեսել, երեսփոխաններուն բաժնել եւ ապա յանձնաժողովի մը յղել։ Ցետոյ երկար վիճաբանութիւն մը սկսաւ Ներքին գործերու նախարարին այն պատասխանագրին վրայ, զոր աղերսագիրներու յանձնաժողովը ստացած էր Մուսուլի եւ Սիւլէյմանիյէի ներքին գործերուն նկատմամբ։ Անհատական ամփոփումը. Սիւլէյմանիյէի Շէյխերէն Սայիտ եւ որդին, տեղացիներու բուռն զայրոյթին եւ յարձակումներուն նշանակ ըլլալով, առժամապէս Մուսուլ բերուած են։ Անոնց հեռագրով բողոքած են Սիւլէյմանիյէի կառավարչին եւ հրամանատարին դէմ։ Կառավարչին տեղ ուրիշ մը անուանուած է, հրամանատարին ալ փոփոխումը որոշուած։ Սակայն Պայրամին օրը ծագած միջադէպին մէջ Շէյխը, որդին եւ իր մարդոցմէ ոմանք սպանուած են եւ ապստամբութիւնը զսպուած է Տիարպէքիրէ եւ Վիրանչէհրէ ղրկուած զօրքերով։ Սոյն խնդրին վրայ 28 առաջարկ ներկայացուեցան, ամէնն ալ իրարմէ տարբեր, եւ որոշուեցաւ զանոնք պատկանեալ յանձնաժողովին յղել՝ քննելու եւ տեղեկագիր մը ներկայացնելու համար։ Նոյն յանձնաժողովը յարմար դատած էր Պատերազմական նախարարութեան յղել աղերսագիր մը, որով Երզնկայի աշակերտներ կը խնդրեն զօրաբանակի կեդրոնին մէջ քննութիւն փոխանակ Մամուրէթիւլազիզի մէջ քննուելու։ Ժողովը հաւանեցաւ այս կարգադրութեան։ Յարձակ, նոյն յանձնաժողովին առաջարկով, որոշուեցաւ Մեծ Եպարքոսին ղրկել ուրիշ մը, որով Պարսկաստանի սահմանագլխին վրայ Հուտար գիւղախմբի բնակիչները կը խնդրեն պահակադունդ մը ղրկել՝ ղերեզմանը պաշտպանելու համար Պարսկաստանէ եկող աւազակներու դէմ։ Բան վայրկեան դադարէ ետքը ժամը 10.30ին նիստը վերսկսաւ։ Երեսփոխանի մը ընտրութեան վաւերացումէն ետքը նախագահը խնդրեց որ Սահմանադրութեան վերաքննութեան յանձնաժողովը իր աշխատութիւններն սկսի։ Մերժուեցաւ երեսփոխանի մը հարցապնդումը նկատմամբ Այտընի կուսակալին, որու անկարողութիւնը հաստատուած է եւ որ սակայն չէ փոխուած։ Ընդունուեցաւ դիտողութիւն մը, որով կը պահանջուէր ջնջել Դամասկոսի Բժշկական Վարժարանին ի նպաստ գանձուած բացառիկ տուրքերը եւ Սահմանադրութենէն ի վեր գանձուածներուն նկատմամբ ալ չաբաթ բացատրութիւն պահանջել Կրթական նախարարութենէն։ Ընդունուեցաւ Պոլսոյ երեսփոխաններուն մէկ դրութիւնը եւ որոշուեցաւ դալ չաբթուան չաբաթ օրը (Յնվ. 30) Ծովային նախարարէն բացատրութիւն պահանջել խնդրոյն վրայ։ Ընդունուեցաւ նմանապէս հարցապնդում մը Թուրքիոյնական պատերազմին մէջ մեռած զօրաց ի նպաստ կազմակերպուած պազարին հաշիւներուն նկատմամբ, եւ որոշուեցաւ չաբաթ բացատրութիւն պահանջել Վարչապետէն։ Որոշուեցաւ նաեւ նոյն օր Ներքին գործերու նախարարէն բացատրութիւն պահանջել Բումելիի դրգռալ վիճակին եւ Ցոյն հրոսախումբերուն վրայ։ Ընդունուեցաւ չաբաթը միայն 3 օր ընդհանուր նիստ գումարելու առաջարկ մը, եւ որոշուեցաւ ամէն օր ժամը 3էն 8 մասնաճիւղերու մէջ աշխատիլ եւ ապա ընդհանուր նիստ կազմել։ Էվգաֆի բարեգործութիւններու վերաբերեալ ծրագիրը մը ընդունուեցաւ եւ ձեռնհաս յանձնաժողովին յղել որոշուեցաւ։ Մերժուեցան երեք դրութիւններ, որոնցմէ միով կը պահանջուէր կատարել կանոնագիր մը պատրաստել կարեւոր ճամբաներու չինութեան համար. միով կը հարցուէր թէ որմէ՛ գանձելու է մաքսերն այն հանքերուն զորոնք Սէլիմ Մէլհամէ կը հալեցնէր Թոքատի իր ձուլարանին մէջ, իսկ միւսով կ՛առաջարկուէր քաղաքային ատեաններուն եւ պատուհասիչներուն չընչացնել, ցարդ բաշխուածները հաւաքել ու վաճառել եւ արդիւնքով մեծ հիւանդանոց մը կառուցանել. ուրիշով մը եւս կ՛առաջարկուէր որ Կայսրը Թոփքափուի պալատը եւ ընդարձակածաւալ կալուածներ ազգին նուիրէ։ Ընդունուեցաւ դրաւոր առաջարկ մը, որով կ՛ուզուէր սրբագրել Վարչապետին անցեալ օրուան ճառին մէջ «Եէնի Պազար գաւառ» ատացուածը, որ պիտի ըլլայ «Թաչլըճա գաւառ» Քանի մը ուրիշ դրութիւններ մերժուեցան, եւ ժողովը ժամը 12.20ին արձակուեցաւ՝ հետեւեալ օր 8ին գումարելու որոշմամբ։

Ժ.Է. Նիւ (Յնվ. 21). Ժողովը գումարեցաւ ժամը իբր 8ին։ Նախագահը ծանոյց թէ Վարչապետէն դիր մը ընդունած է, որով կը ծանուցուի կայսրազուն Պիւրհանէտտինի իշխանի մօր մահը, եւ թէ մասնաճիւղի նախագահ մը ղրկուած է յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալ ժողովին կողմէ։ Ժողովը

ցաւակցութիւն յայտնեց։ Ապա նախագահը ծանոյց թէ Եվզաֆի նախարարը, որ քացատրութիւններ պիտի տար Եվզաֆի գործերուն վրայ, կը դրէ թէ ստիպուած է հանգուցեալին յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուիլ եւ թէ պատրաստ է յարմար դատուած ուրիշ օր մը դալ։ Որոշուեցաւ որ շաբաթ գայ։ Նախորդ նստի աւանդատրութեան վաւերացումէն ետքը Հիմազի երկաթուղիին վարչութեան վերատեսուչ Զիննի փաշա, որ Վարչապետին կողմէ եկած էր քացատրութիւն տալ, դեմ հրաւիրուեցաւ եւ յայտարարեց թէ գրաւոր պատասխանատուի մը բերած է ըսոր իր քարտուղարը պիտի կարդայ։ Այդ պատասխանագիրը կը խոստովանի թէ երկաթուղին դեռ կը չինուի, վարչութիւնը անկանոն է, դէղծուածներ գործածած են եւ դեռ 300,000 ոսկի պէտք է դծին չինութիւնն աւարտելու համար։ Սակայն տոյզը սակայն չափաւորուած է եւ գիծը կրնայ երկու տարիէն աւարտիլ։ Ինչ հայոցական մասին համար կը խոստանայ ընդարձակ տեղեկագիր մը տալ։ Զէղծումներուն պատասխանատու ցուցուած չինութիւններուն հակող պաշտօնեան, Մ. Կոուէն, որ վտարուած է։ Վերջապէս պէտք զգացուեցաւ խնդիրին իր ամբողջ կողմերով ուսումնասիրելու համար քննիչ յանձնաժողով մը կազմելու, եւ 98ի դէմ 108 ձայնով որոշուեցաւ այդ յանձնաժողովը կազմել վերատեսչին տեղեկագրին քննութենէն ետեւ։ Որոշուեցաւ պատկանակալ յանձնաժողովին դրկել եզարքեան գիր մը, որով կ'ուզուի որ անկանոն պարտքը կազմող դումարին պահանջատէրերը անպակաս մնան, եթէ մինչեւ երկու ամիս չներկայանան եւ իրենց պահանջները արձագրել չտան։ Որոշուեցաւ ձգրագործ նախարարներու քննիչ յանձնաժողովին յղել Արիսթարքի եֆի մէկ հետագիրը, որով կ'ուզուի հաւաքել իր նկատմամբ Միլներ փաշայի կողմէ ղրկուած հետագիրները եւ անօրինութիւնը մը ընել իր կորուստներուն նկատմամբ։ Ներկայութեան նպաստակով աւելորդ պաշտօնները ջնջելու առաջարկ մը Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձնաժողովին յղել որոշուեցաւ։ Անձնական գանգուն կողմէ յափշտակուած հողեր ու կալուածներ իրենց տէրերուն յանձնելու, նաեւ կայս. կալուածներու անվճար տուրքերը դադրեցնելու առաջարկ մը մերժուեցաւ։ Ապա կարդացուեցաւ եէմենի մէջ գանգուած ապօրինի տուրքերուն վերաբերեալ դրութիւնը մը, եւ ելեւմտական նախարարը նոյն պահուն ներկայ գտնուելով բացատրեց թէ ակնարկուած տուրքը «էնվագ» ըսուածն է, որ միայն Արաբիոյ մէջ կը գանձուի վաճառքէ հարիւրին 2½է մինչեւ 10ի հաշուով եւ կ'արտադրէ տարեկան 250,000 ոսկի։ Խոստովանեցաւ թէ ապօրինի է այս, բայց ասոր վերջարէն թէմէթթիւ եւ ուրիշ տուրքեր չեն գանձուիր հոն, որոնց գանձումով կարելի պիտի ըլլար տարեկան 600,000 ոսկի հայթայթել։ Նախարարին բացատրութիւնը բաւական համարուեցաւ եւ կարգադրուեցան քանի մը անկարեւոր դրութիւններ, որոնց ամէնն ալ մերժուեցան։

Շնորհաւորական ուղերձ. Ահաւասիկ դեղեցիկ այն ուղերձը, զոր Տիար Մինաս Զերազ չորեքշաբթի կարդաց Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ ի դիմաց Երեսփոխողովին.

Վեհ. Տէր, Ազգ. Ժողովիմայր-Դիւանը քաղցր պարտաւորութիւն մը կը կատարէ այսօր, Ամանորի ու Ծնունդի առթիւ, իր սրտեռանդ մաղթանքներուն ուղղելով Ձեր Վեհափառութեան։ Ամբողջ Երեսփոխանութիւնը, ամբողջ ազգը, երկար ու երջանիկ տարիներ կը մաղթեն այն քաջ հովուին որ դիտցաւ վտանգի պահուն իր անձը դնել իր ոչխարներուն վրայ։ Վերջացող տարին Օսմ. պատմութեան փառաւորագոյն էջն է, Կ. պոլսի առաջնորդական Թուականէն իվեր։ Այդ տարուան մէջ է որ բռնապետութիւնը գահընկէց եղաւ եւ ժողովուրդը, Սահմանադրութեան ու Արդարութեան վրայ կրթնած, ձեռք առաւ գերիչխանութեան մականը։ Օսմ. Հարդարանը իր դումարները բացաւ ժողովուրդի ներկայացուցիչներուն առջեւ, որոնց պաշտօնն է երկրին ճակատագիրը վարել Սահմանադրութեան, Հաւասարութեան ու Եղբայրութեան սկզբունքներուն համեմատ։ Այդ յիշատակելի տարւան մէջ տեղի ունեցան ուրիշ երկու դէպքեր ալ, որոնք մասնաւորապէս մխիթարական են Հայ ժողովուրդին համար, Ազգային Սահմանադրութեան վերահաստատումն է առաջ, Ազգային ժողովը Կ. պոլսի Պատրիարքական գահը բարձրացուց քննադատութեան աղնուագոյն գահերէցին, յաւերժայիշատակ Մկրտիչ Արմենիի աքսորանաց ժառանգորդը, այն պատուական եկեղեցականը որ մեր հին հայրապետները կը պատկերէ իր անբասիր կենցաղով ու պատկառելի անձնաւորութեամբ։ Էջմիածնի Համագումար ժողովը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Հովուապետութեան կոչեց միեւնոյն եկեղեցականը, Տաճկաստանի, Ռուսաստանի, Պարսկաստանի, Հընդկաստանի, Եգիպտոսի ու Ռումանիոյ պատգամաւորներուն միահամուռ քուէով, և, Վեհափառ Հայրն արդարասիրութեան չնորհիւ, ի մօտոյ Հաւաստիքն Աթոռին վրայ բազմած պիտի տեսնենք Ն.Ս. Օծութիւնն Տ. Տ. Մատթէոս Բ. Կաթողի-

կոս Ամենայն Հայոց։ Ձեր Վեհափառութիւնը, երբ Չանկայիշատակ Ներսէս Վարժապետեանի գահը բարձրանալով այս երկրորդ անգամ, իր վրայ դրուած յոյսերն իրագործեց, ազակցութեամբ ամբողջ ֆաղաք. Ժողովի մը և մեղուաչան Տեսուչ Խորհուրդներու։ Փոխադրիկներէ ձեծուած ազգային նաւը յաւազ կը սուրայ այժմ, դի փորձ նաւապետը, նորէն իր պաշտօնին գլուխն անցնելով, սկսաւ վարել զայն անկրկիտ, աչքը նոր հորիզոններու վրայ յառած։ Սակայն, ո՛րքան իմաստուն ու անկուն ըլլայ պղտապետ մը, չկրնար մեծ գեր խաղալ, եթէ գործօն ազակցութիւն չգտնէ ժողովուրդէն։ Ամբողջ ազգը, Ձեր Վեհափառութեան բոլորանուէր հովանաւորութենէն օգտուելով, պարտաւոր է մեծ ճիգ մը թափել, մանաւորապէս իր կրթական ու տնտեսական վիճակը բարւոքելու համար։ Պէտք է որ մեր վարժարանները, Գէորգեան Ճեմարանէն կամ Կեդրոնականէն սկսելով մինչև յետին մանկապարտէզը, կատարեալ գործօնած ու միօրինակ ծրագրի մը աստիճանաւորումներուն ենթարկուին, և մեր ազքատիկ դասերուն նիւթական վիճակն այնպէս ըլլայ որ ապրուստի ապահովութիւնը վերջ տայ գաղթականութեան ազգակործան աղէտին։

Սաոյգ է թէ, Ձեր Վեհափառութեան յաղթականն վերադարձէն իվեր, մեր մօտաւոր ու հեռաւոր ազգակիցներէն չատեր գնահատելի գոհողութիւններ յանձն առին, գաղթած կամ քաղցած գաւառացիներուն օգնելու համար։ Սակայն այս օգնութիւնը, առժամեայ հանգամանք մը ունենալով, անքաւական է բնականաբար, հրդեհի մը վրայ թափուած դոյլ մը ջուրի պէս։ Պէտք է որ ապրուստի միջոցներ հայթայթենք գաւառակարօտ ընտանիքներուն, աման գիւղեր ու հողեր գնելով և հոն հաստատելով զանոնք ի մշակութիւն, կամ փոքր գումարներ փոխ տալով անոնց՝ թեթև դրամագլուխով ձեռնարկելի գործերու համար։ Եւ որպէս զի կարելի ըլլայ դիտակցութեամբ ու կանոնաւորութեամբ մատակարարել այս օժանդակութիւնը, որ նուաստացուցիչ չըլլալու առաւելութիւնն ալ ունի, անհրաժեշտ է որ վերահաստատենք Ներսէս Պատրիարքի օրով և Ցովհաննէս Կիւմշեանի նախաձեռնութեամբ կազմուած Տնտեսական Միութիւնը, ինչպէս վերահաստատուեցան Միացեալ ու միւս ուսումնասիրած ընկերութիւնները։ Ջենք անգիտանար, վեհափառ Տէր, թէ, որպէս զի Հայ ժողովուրդի կրթական ու տնտեսական վիճակը բարւոքի լրջօրէն, հարկ է որ հաղստահարութիւնը դադրի ազգային ճակատագրին անբաժան մասը ըլլալէ։ Ցաւալի է որ, Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումին հակառակ, հին ոգին դեռ կը տիրապետէ ինչ ինչ գաւառներու մէջ և չարիք կը նիւթէ մեր ազգակիցներուն դէմ։ Օսմ. պատմութեան այն մռայլ չրջանին մէջ, ուր հայրենասէր Մխիթար փաչա մը Զմիւռնայի Ֆրանսական հիւպատոսարանը և հայրենասէր Սայիտ փաչա մը Կ. պոլսի Անգլիական դեսպանատունը կ'ապաստանէին, մենք ալ դիմեցինք Անգղիոյ ու Ֆրանսայի՝ անտանելի վիճակէ մը ազատելու համար, նման հիւանդին որ, իր սովորական բժիշկին դեղերէն զարման մը չգտնելով, կ'ապիպուի օտար բժիշկներու դուռը ափ առնել։ Արդարութեան դահակալութեան ի վեր կացութիւնը փոխուած է ըլլալովին, և այժմ կրնանք ճակատաբաց դիմել մեր բնական բժիշկին, այն է Օսմ. կառավարութեան, և մեր ցաւերուն դարմանը խնդրել։ Խնդրել՝ ոչ թէ քննադատի գառնացած ոգիով, այլ գորովի չէշտովը ընտանիքի մէկ անդամին, որ իր ու միւս անդամներուն բարւոյն համար սիրտ կը հատցնէ։ Եթէ Սահմանադրական Թուրքիա ականջ դնէ իր Հայ հպատակներու բարեկամական ձայնին, նոր տարին նոր օրհնութիւններու թուական մը պիտի բանայ Օսմ. ազգին ու հայրենիքին համար, որոնց բարօրութեանը մէջ ամէն Հայ իր անհատական ու ազգային բարօրութիւնը կը տեսնէ։

Վեհափառ Տէր, Տաճկահայոց Պատրիարքութենէն Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան բարձրացաք այժմ։ Անհուն է մեր ուրախութիւնը, դի էջմիածին չատ մօտիկ է մեր սիրտերուն և դի տեսնք թէ «երկաթէ կաթողիկոս»ի մը պէտք զգալի է հոն։ Այլ մեր ցնծութեան կը հաւասարի մեր վիշտն ալ, երբ կը մտաբերենք թէ արի ու բարի Հայրիկէ մը պիտի որբանանք, ճարտար ղեկավարէ մը պիտի զրկուինք, մինչ խոչ ու խոչոտ մեզ դէմ կը ցցուին Սև ծովերուն վրայ։ Սակայն պիտի մխիթարուինք, մտածելով թէ Ձեր Վեհափառութեան կարճատև Պատրիարքութիւնը անմոռանալի դաս մը պիտի ըլլայ մեր եկեղեցականութեան համար, և պիտի սորվեցնէ անոր թէ Հայ ժողովուրդը գիտէ գնահատել ուղղութիւնն ու առաքինութիւնը, վարձատրել անշահախնդրութիւնն ու նկարագրի ազնուութիւնը, և սարկաւագութենէ մինչև կաթողիկոսութեան բարձացնել ամէն եկեղեցական, որ ունի մաքուր սիրտ ու մաքուր ձեռքեր։

Պատրիարք Հօր պատասխանը. Այս անգամ ևս ինչպէս ուրիշ անգամներ նորէն առիթը կ'ունենամ յայտնելու թէ իմ արժանիքս չէ որ կը գնահատուի, այլ ազգը ինքնիրմէն, ինծի համար

դնահատութիւն մը ըրած է։ Թէ՛ նախկին և թէ՛ այժմու Պատրիարքութեանս չրջանին մէջ այնպիսի ժողովներ չրջապատեցին զիս որոնց գործակցութեան առթիւ չնորհակալութիւն կը յայտնեմ, և այս վարկեանիս համարձակութիւն կ'ունենամ ըսելու թէ անոնց աչխատութիւնները չատ օգտակար եղած են։ Ազգը զիս Թուրքիայէ Ռուսիա ղրկել կ'ուզէ, ազգին կամքը այս է. երբ կ'ուզեն՝ իմ ծերունի հիւանդագին վիճակիս մէջ պիտի աչխատիմ։ Բայց ինչ որ յայտնի է՝ սա է թէ ոչ մէկ կաթողիկոս և ոչ մէկ Պատրիարք կրնայ օգտակար ըլլալ, եթէ աչխատակիցներ չունենայ։ Պատկառելի ընդհանուր ժողովին քուէովը պատուեալ ֆաղաք. ժողովը այնպիսի հիմնական կէտերով կը զբաղի, զորոնք պիտի դնահատէք երբ երեսան ելլեն։ Այս յայտարարութիւններէն վերջ կը չնորհաւորեմ Ծնունդը մեծ Վարդապետին՝ որ եղբայրութեան վսեմ գաղափարը բերաւ աչխարհ, այն մեծ վարդապետութիւնը՝ որով ընդհանուր մարդկութեան մէջ սա գաղափարը հաստատեց թէ ամէնքը հաւասար են։ Մեր Հայ եկեղեցին մինչև ցարդ այս սկզբունքներով յառաջացած է։ Կը մաղթեմ որ մանկացեալ Ցիսուս մեր բոլոր աչխատութիւնները ուռճացնէ։ Մեր Թրքահայերուն խռովեալ կեանքին համար մեծ զոհողութիւններով կարող եղանք ձեռք ձգել ազատութիւնը ու մեր նաւը խաղաղ նաւահանգիստ բերինք։ Թէև խաչելութիւնը դեռ հաստատուած չէ, կը հաւատանք որ հոն հաստատ կը մնանք և մեր չանքերը իգործ կը դնենք ազգին ու ամբողջ երկրին չահերուն համապատասխան կերպով։ Վստահ եմ որ ասկէ հետև մեր բոլոր ժողովները իրենց աչակցութիւնը պիտի բերեն ազգին գործերը լաւագոյն վիճակի մը հասցընելու համար։ Օրէնք չունենալը և անոր հպատակ չըլլալը կը նմանի անդնդակ նաւու մը, որ վտանգուրկոտ ծովու մէջ կը տարուբերի։ Ես կը յորդորեմ որ օրէնքին պատկառ կենանք և անոր ամէն մէկ կէտին խղճմտանքով հետևիլք։ Ասով միայն պիտի կրնանք հանդիստ ու խաղաղ կեանքի մէջ յառաջ երթալ։ Աստուածն ամենակարող երջանկացնէ մեր կեանքը և պահէ մեր յոյսերը։ Շատ տարիներ կը մաղթեմ ձեզի։

Հայ Թող. Ծննդեան տօնի առիթով Պատրիարքարանէ 1,000 ոսկի ղրկուած է ամէնէն կարօտ դաւառները։ — Աղեքսանդրիոյ Աղքատախնամը կը ծանուցանէ որ այլևս մէջոյ չունի աղքատներու նպաստելու և կը յանձնարարէ որ ապրուստի միջոց չունեցողներ Եգիպտոս չերթան, վասն զի բացարձակապէս խեղճ պիտի ըլլան։ — Քննիչ յանձնաժողովը Վիրանչէհր ժամանած է և իր աչխատութեան ձեռնարկած։ Մէկ չաբթուան մէջ 10,0 գրիւ ցորեն բաչխած է գիւղացիներուն, որո անմիջապէս վարուցանի սկսած են՝ նպաստաւ օդէն օգտուելով։ — Արաբկիրի մէջ հացին քա 3 դահ. եղած է, Սբվազի մէջ 5։ — Տարօնի Բա Վարժարանի աչակերտ Անտիոքցի Առաքել Պերպե եան, Համիտիյէ Օսմանիյէ երթալու պահուն չ բաչար սպանուած է քանի մը մոլլաներէ։ — Հայ սէր իչխան կոմս Վորոնցով Տաչքով Թիֆլիս վեր դարձած է իբրև Կովկասի փոխարքայ։ — Կիլիկ կաթողիկոսը. հետագիր մը ուղղելով Դատական կրօն. նախարարութեան, պահանջած է Մկրտ կաթողիկոսի ժառանգորդներուն չփոխանցել Մ բաչի այն կալուածները որոնք վանքին կը վերաբ րին։ Նախարարն հետագրով կաթողիկոսէն պ հանջած է պաչտօնանկութիւնը Զէյթունի ոաչնորդ Վաղարչակ Վրդ.ին, որ իբր թէ բազմ թեան մը առաչնորդելով գայմագամին սպառնա ըրած է և փորձած է ազատել բանտարկեալ մը։ Կաթողիկոսը հերքելով այդ զրպարտութիւն ները և մատնանչելով Վրդ.ին հաւատարմութիւ խոստացած է հարկ եղածն ընել իր ստացած ա դեկութեանց համաձայն։ — Ազգ. երեսփոխան Վճռաբեկ Ատեանի անդամ Յովհաննէս Էֆ. Թոր եան իր մահկանացուն կնքեց 55 տարեկան։ Հ դուցեալը վերջերս Սահմանադրական Հայ Մ մինի կողմէ Ծերակուտական ընտրելի նչանա ուած էր։ — Իզմիրի մէջ հրատարակուող «Լ չլայ»ի պատօնատէր Բարսեղ Էֆ. Քէչիչեան կածի մը զոհ գացած է ամսոյս 14ին։

Նահանջներ. Գարաֆէրիէյէ (Սէլանիկ-Մանաս գծին վրայ) կը գրուի թէ Ռումանացիները և Յ ները մեծ կռիւ մը ունեցած են իրարու հետ։ կ կէլիի մէջ ալ սկսած են խռովութիւններ, որ միջոցին 8 Ուլահ և 5 Յոյն վիրաւորուած են։ Տէրսիմի կառավարիչ կարգուեցաւ Զորլուի գաւ գամ Իզզէթ պէյ։ — Երուսաղէմէ Ցնվ. 17 թո կանով կը գրուի թէ մեծ յուզում կայ Օրթոդո ներուն մէջ։ Սրբազները կը պահանջեն որ Դամ նոս Պատրիարքը պաչտօնի վրայ մնայ, և կը յ տարարեն թէ մինչև մահ պիտի կռուին։ — Գ եայէ կը գրուի թէ Դեկ. 22ին Թուրք էմնաֆն րու կողմէ վարձուած խուժան մը յարձակումի գ ծած է Իբրանոսեաններու վաճառատան վրայ, մեծ բազմութիւն մը գնուժներ կ'ընէր լիքի սիոնի առիթով։ Ցուցափեղկերու ապակիները փ րուած են քարի խոչոր կտորներով։ Կառավար թիւնը ուչ, ամէն չարիք գործուելէն ետքը, յ ուած է ամբողջը պարապուխներէն մէկ քանին բ տելով, որոնք սակայն քանի մը ժամ յետոյ ազ արձակուած են։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ԳԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ֆինճանճըլար եոգուշու, Ամերիգան խան

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Ց. ՀԱՍՊՈՒԼԵԱՆ

Թէյի մեծ վաճառատուն, Կ. Պոլիս, Ճէլալ պէյ խանին տակ։

Վաճառատունիս թէյերը ուղակի կը ներմուծուին Չինաստանէ, Սէյլանէ, Հնդկաստանէ, Ճաւայէ և Ճարմանէ։

Սահմանէն դժուարահաճներն իսկ կրնանք գոհացընել մեր թէյերու թարմութեամբ, հոտովն ու համովը։ Մանաւանդ վիտակերնիս խստութիւնն, որ կը ծախենք մեծ ու փոքր քանակութեամբ և սահմանէն նպաստաւոր դիներով։ Ձեր հիւրերուն փոխանակ վնասակար ոգելից ըմպելի հրամցնելու, մեծարեցէք զանոնք օգտակար թէյերով։

Ուշադրութիւն մատքայեն։ 13—52

Կ. Եավրուեան Ց. Հասպուլեան

Դ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՑՑ

ՀԱՄԱԶԳԱՑԻՆ

Հաւտյրը Աբէթեան Ըբէանոյին յապպացեալ

Համառօտը Արեւմտեան և Իւմիրլեան Հայրիկներու լուսանկարներով և 72 էջ յատկուածով 60 վարդ։ Ընդարձակը 13 լուսանկարներով և 392 էջ յատկուածով $3\frac{1}{2}$ դահ.։ Պարտադրաբերնէնը ընտիր, չտեւական և ամէն վիճակի, սեռի և հասակի անհրաժեշտ, միշտ թարմ և օգտակար։ Մրցանակաւոր խնդիրներ։ Պարկերներ.— Արեւմտեան և Իւմիրլեան Հայրիկներ, Տէղապան Թուրեան Սրբազան, Սահակեանոս և Արշարունի Սրբազաններ, Վեր. Յ. Թաշճեան, Վեր. Ճէնանեան, Տոքթ. Աւետիս Եբեկեան, Կեսարիոյ Հայ Տնտեսական, Ուրֆայի Աւետ. Եկեղեցին, Միս Շաթթըզ Հայ որբերու և այրիներու բարերարուհին, Բրօֆ. Հայկազեան և Վեր. Շմաւոնեան։ Փութալ գնել պեռ ըսպասած։ Կ'գտնուի միայն առաջնակարգ գրավաճառաց քով։ Կեդրոն Մատենէսեան տպարան։ 11—15

Մեղմ զբօսանք էջերէն. Ամէնուն Տարեցոյցը. Թէոդիկ. 1909։ Գ. տարի։ Կանոնաւոր գիրք մը 384 երեսով, 131 պատկերով և 1,001 նիւթով։ Յօրինողն իրաւամբ կոչած է զայն Հանրագիտարան, ուր ընթերցողը չտեղան ու չինչ ամբաւ նիւթ կը գտնէ և կ'ընտելանայ չատ դէպքերու, որոնց անուններն և գործերը կը լսէ ու կը կարդայ այնչափ յաճախ։ Գին 15 դահ.։

Շահմարան Պիտանի Գիտելեաց Զ. Տ. Ս. Փաղման։ Հետաքրքրաշարժ հատոր մը որ կը պարունակէ բժշկական բառարան, ձեռնհասայութիւն, մտաբանութիւն, երազահան, օգտակար դիտելիքներ, հին և նոր երգեր, հանելուկներ և այլ պիտանի ծանօթութիւններ։ Էջ 128, գին 6 դահ.։

Թանգարան Հատընտիր Հատուածներու արձակ և ոտանաւոր։ Տարրական դասընթացք, Ուսումնական Խորհուրդէն վաւերացուած։ Հ. և Զ. Աստուրի այս պատկերազարդ կոկիկ գործը ունի 110 էջ և գինն է 4 դահ.։ Կեդրոնատեղի՝ Նոր Դրատուն — Ա. Պ. Եաղըճեան և Ընկ., Տիգրանեան խան, Կ. պոլիս։

Երուսաղէմի Վերջին Դէպքերը — վանքը — միաբանութիւնը — 1908։ 24 մեծադիր էջ, գին 2 դահ.։

Բրիզանթէմ։ Ծանօթ բանաստեղծ Մերուժան Պարսամեանի ոտանաւորներու այս նոր հատորը ունի մանրատառ 96 էջ։ Գինն է 4 դահ.։ Կեդրոնատեղի Զարդարեան դրատուն, 24-26, Զադմադճըլար, Կ. պոլիս։

Մեր Զգացումները։ Լոյսի տէր և տնօրէն Մինասեան էֆ. այս գործը, էջ 140, գին $6\frac{1}{2}$ դահ., կ'արժէ կարդալ։ Համակրելի հեղինակը Լոյսի դասարման առիթով ձեռնարկած է հրատարակել «Կրթական Սկզբունքներ Ու Խորհուրդներ» անուն գիրք մը իբր արդիւնք տասնամեայ խղճամիտ աշխատութեան, որու համար բաժանորդագրութիւն բացած է, Թղթակազմը կանխիկ 15 և լաթակազմը 20 դահ.ի հասցուով։ Հասցէ՝ The Louyce Pub. Co., 380 Atlantic Ave, Boston, Mass.

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Զարդարեան Եղբարց հետեւեալ հրատարակութիւնները. Ազատ մանեկնաչար, Թիւ 1, Պետրոս Դուրեան — Սեւ Հողեր կամ Յետին Դիչեր Ալարատեան, էջ 40, գին 2 դահ.։ Թիւ 2, Վահան Թոթովենց — Աւերակ, էջ 16, գին 1 դահ.։ Թիւ 3, Ընդարձակ Հայկական Երգարան, Ս. հատոր, էջ 96, գին $3\frac{1}{2}$ դահ.։ Թիւ 4, Վանդոյժ — Կուժ Մի Ջուր Իր Այրան Հայրենեաց Վրայ Կը սրսկէ Արեւմտեան Հայրիկ, էջ 16, գին $1\frac{1}{2}$ դահ.։ — Թիւ 5, Պետրոս Դուրեան — Երգեր և տաղեր — էջ 16, գին 1 դահ.։ Թիւ 6, Հայդոյժ — Աչխարանք Հայոց Աչխարհին — գրեց Արեւմտեան Հայրիկ, էջ 32, գին 2 դահ.։ Թիւ 7, Ընդարձակ Երգարան, Բ հատոր, էջ 192, գին $3\frac{1}{2}$ դահ.։ Թիւ 9, Լևոն Շաթրեան — Յաւերժ Տունը (քանտարկեալի մը յիշատակները), էջ 63, գին 4 դահ.։ Թիւ 8 չեռանաք։

Նուիրատուութիւն Սբ. Գրոց Ամերիկեան Ընկերան
և կոյրերու յատուկ գրոց համար

Ավետ Կճոպլոպեան՝ Ֆրեզնօ, Ընդ. զործին համար, Ավետ Կճոպլոպեան Աստղաղար, 55½ դահ., Յովհ. Համբարձումեան, Ալմալը 5, Պետրոս Շահինեան, Ֆէրիզի 5. Մարիամ Պաղտասարեան Թամըզ 10. Պարթեզակէ Հեթում, Երուանդ, Ովսաննա և Երանուհի Պասմաճեան 20, Կարապետ Թինորեան 6, Համբարձում Սըլեան 5, Վարսենիկ Սըլեան 5, Էվոտիա Փասքալիկ 2, Համբարձում Թինէս Մուրթաք, Իզմիտ 5. Դէորդ Ներսէսեան Օրթաքէոյ 3¾, Փանանի, Գոնճա 2, Թիլիփոս Տիմիթրիու 3¼, Տիկ. Մանուկեան, Ազատզդ 8, Պրն. Խաչիկ, Շաքչաք 2, Նահատակա Աղա, Զուգուբ քէոյ 5, Իւզաքեր Աչըգպաչեան, Շաքչաք 2, Խորէն Աչըգպաչեան, Շաքչաք 2, Միքայէլ Յակոբեան, Բարցի 5, Պետրոս Գալիկեան, Օվածզդ 5, Մկրտիչ Համբարձումեան, Շաքչաք 3, Գումար 160 դահ.։ Կոյրերու համար, Ավետ Կճոպլոպեան 27½, Մարիամ Պաղտասարեան 3½, Մարիոս Յակոբեան, Բարցի 5, Գումար 36 դահ.։ Նշանդրէք Եփ. Մոուիէնեանի Յեհոմբ, կոյրերու համար, Պատ. Յոհաւ 108, Միս Լորիճ 5, Ս. Ո. Օրվիս 5, Տիկին Ս. Մոսմիճեան 100, Դաղաթէի Մոսմիճեան 108, Մխիթար Եփ. Պալեան 3, Տիրան Եփ. Տիլակեան, Ուզունլու 5, Մանուկ Բաբանեան, Էրէյլի 5, Նիկաէի Աւետ. Եկեղեցի 160, Եզիա Եփ. Ալկարեան 5, Վարդերես Եփ. Թուբիկեան 5, Նուվան Եփ. Խրիմոփորեան 20, Մինան Եփ. Գարատիրեան 20, Անանիա Եփ. Գալիա օղլու 20, Տիկին Պեթլէհէմ Խրիմոփորեան 10, Լամպիքօ Եփ. Զուիգեան 5, Մարիքօ Եօղիկեան 5, Եւնիկ Գալփաքեան 5, Գալիօլի Տիմիթրիու 5, Գաթինքօ Մէկֆանեան 2, Ավետ Եփ. Միխալ օղլու 1½, Տիկին Օլիմպիա Կիւզպարեան 1, Խորէնէն Մուրատ օղլու 4, Իւրնեղի Ժողովուրդէն 50, Մէնթէչէի Ժողովուրդ 32, Սուճուրլուի Եկեղեցի 31½, Եոզղատի Եկեղեցի 20, Իսմիրլիի Եկեղեցի 10, Հաճի Քէչեան Մեծատուրեան 9, Յովակիմ Եփ. Զազըրեան 9, Սահակը բարեկամներէ 9, Տիկին Մարիամ Շիրինեան 3, Խաչա Քէշիշեան 2, Սարրա Թովմասեան 2, Գրիգոր Եփ. Թովմասեան 1, Ոմն 1, Սարգիս Շիրինեան ½, Ոսկի Փափազեան ½, Աստուածատուր Արզանեան ½, Տիկին Հռիփսիմէ Անտոնեան 4, Օհան Շիրինեան 10½, Յովհաննէս Շիրինեան 10½, Տէր Աստուածատուրեան 5¼, Տէր Պող 2, Գուկասեան Դարիպեան 5¼, Մարտիրոս Թովմասեան 4, Սարգիս Օհաննեան 2, Մկրտիչ Օհաննեան 2, Գումարդուքեան ազգայիններ 4, Նիկողոս Մինասեան 2, Երկու ազգասիրուհիներ ½, Զատմադի Ժողովուրդ 65, Գազիէլէի բարեկամներ 12, Մկրտիչ Մանարեան Պարոն դերձակ 20¾, Միասին Արզըմանեան 5, Գէորգ Սահակեան 5, Զաքիկ Գալֆաեան 1, Բարսեղ Պալթաեան 2, Կարապետ Թիմուրճեան 5, Տէտէ Արզըմանեան 5, Չերքէզ Հասան Եփ. 5, Խորէն Արտանեան 5, Մարգարտաձ Հաճի Սաղա 5, Պարսամ Փափազեան 5, Քէօլէզաձ Համոյ Աղա 2, Օհան Պալեոզեան 2, Աւետիս Առաքելեան 5¼, Մկրտիչ Թաչճեան 2, Զաքիկ Պէյնիեան 2, Ձիրվիզատէ Մէհմէտ Ագա 2, Ոմն, Պողոսեան 1, Մարտիրոս Մելզոնեան 5, Կիւլիանէ Ճենտիրեան 5, Յարութիւն Սարաֆեան 5, Նազար Սարաֆեան 5, Խաչիկ Ազատեան 5, Հաճի Սարրաֆեան 2, Յակոբ Գայանեան, Գրիգոր Ազատեան 1, Տաւրաուն Եփ. 10, Կիւլտուտու Միւլիւքճեան 2, Տէր Մկրտիչ Հայր 5¼, Գումար 1.042¾ դահ.։ Ընդհ. գործին համար, Տիրան Եփ. Տիշոքեան, Ուզունլու 5, Մանուկ Եփ. Բաբանեան, Էրէյլի 5, Նիկաէի Աւետ. Եկեղեցի 40։ Գումար 50 դահ.։

«ԱԻԵՏԱԲԵՐ»Ի ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ս. Վ. Մուրատեան ոսկեդրամ 110 դահ., Ն. Դաւիթեան Եղեմ, Բալիֆ 79, Բզլ Հ. Երուանդեան, Գահիրէ 55, Իվինճէլիքլը Իւնլըն Ջըրչ, Բիւրա 1,000, Ծնունդի օրուան հատաբաժէ Բերայի «Բրայսթ Ջըրչի» մէջ 848, Խասկիւղ 100, Անաիրքէ 79, Բարեկամ մը 88, Գահիրէէ 2,200, Զ. Ք. Տոնմէզեան 50, Բազէք Շահպազեան 5, Նիւ Եորքի Հայ Աւետ. Եկեղեցի 5,000, Ս. Պ. Յակոբեան, Թրոյ, Ամերիկա 22, Յար. Քիւրքճեան 100, Վեր. Հ. Պ. Կարապետեան 44, Մկրտիչ Ճըրկոյեան 100, Բարեկամ մը 10, Ս. Հ. Մատթէոսեան, Ալմոզա, Բալիֆ 673, Յակոբ Եփ. Թուզճեան, Պրիւս 100, Տ. Մ. Տիրատուրեան, Ամերիկա 36, Ուրֆայի Աւետ. ժող. 230, Մանակեան և Տէօքմէճեան 17, Կէսարիփաշայի Կանանց Ասատուածասունչի Ընկ. 230, Էզրումի Աւետ. ժող. 700, Ս. Ա. Մամճեան 50, Հրանտ Գալաճեան 55, Ֆիլատէլֆիոյ Աւետ. ժող. Կ. Մ. Մխալեանի ձեռքով 2,200, Վարդուհի Ճղլեան 4¾, Ս. Յ. Մատթէոսեան, Ալմատա, Բալիֆ 673, Լիմասոլ բարեկամ մը 110։

Բ. Ս. Ճէճիզեանի Նոյ. 12ի բանախօսութեան առիթ Ազգքասիրաբար հատաբաժ 107 Եգիպտահան դահ. ոսկի, Ոմն 50, Ս. Թ.ի ձեռամբ հատաբաժ 25, Աքաքարի երեքտասնէն տարեկան աղջկան մը ձեռամբ հատաբաժ 24½, Ս. Մ.ի ձեռամբ հատաբաժ 15, Ոմն 10։ Գումար 241½ դահ. ոսկի, որ է 60 ֆրանք։

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂԱՑ

Այս գրքոյկը նչանաւոր հեղինակ Ֆրանսայի Շառլ Ռոչաիլօի մէկ գործին առաջին մասն է և կը բազկանայ 216 էջերէ։ Ֆրանսերէնէ Հայերէնի թարգմանեց Բագրեր Գոլեճի ուսուցիչներէն Փրոֆ. Սարգսեան էֆ. Տէր Յակոբեան։ Գիրքս պատրաստ է և լոթակազմիչը 7 դահ.։ Տպագրութեան ծախքին օգնող բարեսէր մէկ անձին փափաքին համեմատ Հայ Աւետ. քարոզիչներու և հովիւներու և Հայ Լուս. եկեղեցւոյ հոգևոր պաշտօնեաներուն թղթակազմը 3 և լոթակազմը 5 դահի կը ծախուի։ Գեւտաններէն պիտի պայոլի Հասուս, տա Մր. Ու. Ու Փիթ։

Ե. Բ. Ընկերակցութեան ազօթքի ժողով, ժամ 9.30 (Ը. Թ.), ի Բէօթ, Գումգափու։ Իւսկիւտար, ժամ 9։